

Гарадское асяроддзе — не самае пажаданае месца для дзіцячага адпачынку. Але ўсё ж лепш дзецям даваць выхад энергіі на пляцоўцы ў двары, чым проста сядзець у чатырох сценах.

У Беларусі пакуль што прамысловае вінаградства не распаўсюджана. Беларускі вінаград — экалагічна чысты, без усяіх шкодных хімікатаў. Апошнія вельмі важна, асабліва калі купіць вінаград для дзіцей.

Зборная Беларусі па футболе распачынае падрыхтоўку да адборачнага раўнда чэмпіянату свету. Вядома, змагацца за першыя радкі табліцы нашым суайчыннікам будзе наймаверна складана.

Выдаецца з 9 жніўня 1917 г.

У АКРУГОВЫЯ КАМІСІІ БЕЛАРУСІ ПАСТУПІЛА 597 КАМПЛЕКТАЎ ДАКУМЕНТАЎ АД ПАТЭНЦЫЙНЫХ КАНДЫДАТАЎ У ДЭПУТАТЫ

Аб гэтым БЕЛТА паведаміў сакратар Цэнтральнай камісіі Беларусі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў Мікалай Лазавік.

«На 110 акруг паступіла 597 камплектаў дакументаў, у адпаведнасці з якімі вылучаюцца 494 кандыдаты. Гэта значыць некаторыя з прэтэндэнтаў вылучаюцца некалькімі спосабамі», — адзначыў сакратар ЦВК.

Жадаючыя балатавацца ў беларускі парламент вылучаюцца ад палітычнай партыі, працоўнага калектыву і шляхам збору подпісаў. Адным спосабам скарысталіся 394 патэнцыйныя кандыдаты, двума спосабамі — 96 чалавек, трыма — 4 чалавекі.

Палітычнымі партыямі было вылучана 265 кандыдатаў у дэпутаты. Так, Беларуская партыя левых «Справядлівы свет» плануе зарэгістраваць 32 вылучэнцы, або 5,4 працэнта ад агульнай колькасці патэнцыйных прэтэндэнтаў на дэпутацкі мандат, Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя («Грамада») — 15, або 2,5 працэнта. Беларуская сацыяльна-спартыўная партыя вылучыла аднаго прэтэндэнта на месца ў парламенце, што складае 0,2 працэнта ад агульнай колькасці вылучаных кандыдатаў, Камуністычная партыя Беларусі — 23, або 3,9 працэнта, Ліберальна-дэмакратычная партыя — 93 чалавекі, або 15,6 працэнта. Аб'яднаная грамадзянская партыя вылучыла 48 кандыдатаў у дэпутаты, або 8 працэнтаў, Партыя «Беларускі народны фронт» — 34, або 5,7 працэнта, Рэспубліканская партыя працы і справядлівасці — 19 чалавек, або 3,2 працэнта.

Сакратар ЦВК удакладніў, што сярод прэтэндэнтаў на званне кандыдата ў дэпутаты 93 жанчыны, або 18,8 працэнта ад агульнай колькасці вылучаных, 55 маладых людзей ва ўзросце да 30 гадоў, або 11,1 працэнта, 22 чалавекі раней з'яўляліся або з'яўляюцца дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў, або 4,5 працэнта, дэпутатамі мясцовых Саветаў дэпутатаў з'яўляліся або з'яўляюцца 57 чалавек, або 11,5 працэнта.

Мікалай Лазавік таксама паведаміў, што па выніках вылучэння кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў няма акруг, дзе выбары могуць прайсці на безальтэрнатыўнай аснове. Паводле яго слоў, у сярэднім па краіне конкурс сярод патэнцыйных кандыдатаў у дэпутаты складае 4-5 чалавек на адну выбарчую акругу. Ён не выключыў, што безальтэрнатыўныя акругі ў краіне могуць з'явіцца пасля завяршэння працэдур рэгістрацыі вылучэнцаў.

На гэты час па 2 магчымых прэтэндэнтаў на месца ў беларускім парламенце зафіксавана ў 11 акругах, па тры — у 20, па чатыры — у 35, па пяць — у 17. У 12 акругах кандыдатамі ў дэпутаты жадаюць стаць па шэсць чалавек, у 10 акругах — па сем. Па восем патэнцыйных кандыдатаў на дэпутацкае крэсла ёсць у трох акругах. Акрамя таго, у Беларусі ёсць па адной акрузе, па якой маюць намер балатавацца па 10 і па 11 чалавек.

«Колькасць вылучаных кандыдатаў, зразумела, большая ў буйных гарадах, меншая ў сельскіх раёнах», — удакладніў сакратар ЦВК.

Ён прывёў таксама статыстыку вылучэння па рэгіёнах. Так, у Брэсцкай вобласці на 16 акруг вылучана 68 кандыдатаў, у Віцебскай на 14 акруг — 61 кандыдат, у Гомельскай на 17 акруг прыпадае 68 кандыдатаў, у Гродзенскай, дзе акруг 13, у акруговыя камісіі паддадзены дакументы ад 42 кандыдатаў. У Мінскай вобласці на 17 акруг прыпадае 67 кандыдатаў, а ў Магілёўскай на 13 акруг — 56 кандыдатаў. У сталіцы на 20 акруг прыпадае 132 кандыдаты.

Вылучэнне кандыдатаў завяршылася 13 жніўня, з 14 па 23 жніўня акруговыя выбарчыя камісіі будуць праводзіць іх рэгістрацыю. Дзень выбараў назначаны на 23 верасня 2012 года.

ПАДВЯЗІ МЯНЕ, ТАТА!

Асноўныя ўрачыстыя мерапрыемствы святкавання 945-годдзя Мінска пройдуць 8 верасня

Традыцыйны для правядзення свят з'яўляюцца пляцоўкі каля Палаца спорту, у парку Перамогі, у Верхнім гарадзе і Траецкім прадмесці.

Да Дня горада 7 верасня ў будынку на пл. Свабоды, 15 адбудзецца ўрачыстае адкрыццё Мастацкай галерэі народнага мастака СССР Міхаіла Савіцкага, прысвечанае 90-гадоваму юбілею з дня нараджэння выдатнага беларускага мастака.

Чакаюць мінчан і гасцей сталіцы і некаторыя навацы, адзначылі вул. К. Маркса. Тут выступяць творчыя калектывы, пройдуць шоу-праграмы. Таксама майстры разб'юць на дрэве, саломлячынне, вышыўкі, ганчарнага рамяства размесцяць па вуліцах Рэвалюцыйная і Камсамольская (у рамках святковага паказу «Мінск — губернскае горад»). У двары Музея гісторыі Мінска выступяць «гарадскія персанажы» — прадстаўнікі мінскай шляхты, гарадавы з губернатарам, дамы і гімназісткі, гандляры, тачыльшчык, кравец і шавец, мастак і кераміст. Пройдзе конкурс пленэрнага малюнка «Мой Мінск старажытны і вечно малады».

Упершыню ў гэтым годзе ў выхадныя дні становіцца пешаходнай вул. К. Маркса. Тут выступяць творчыя калектывы, пройдуць шоу-праграмы. Таксама майстры разб'юць на дрэве, саломлячынне, вышыўкі, ганчарнага рамяства размесцяць па вуліцах Рэвалюцыйная і Камсамольская (у рамках святковага паказу «Мінск — губернскае горад»). У двары Музея гісторыі Мінска выступяць «гарадскія персанажы» — прадстаўнікі мінскай шляхты, гарадавы з губернатарам, дамы і гімназісткі, гандляры, тачыльшчык, кравец і шавец, мастак і кераміст. Пройдзе конкурс пленэрнага малюнка «Мой Мінск старажытны і вечно малады».

У парку Перамогі канцэртная праграма «Вянок нацыянальных культур» будзе арганізавана з удзелам танцавальных, эстрадных, фальклорных калектываў нацыянальных меншасцяў, творчых калектываў гарадоў-пабрацімаў Мінска.

Паколькі ў 2012 годзе адзначаецца 130-годдзе з дня нараджэння вялікіх песняроў беларускай зямлі, народных пісьменнікаў Беларусі Янкі Купалы і Якуба Коласа, святая «Песняры роднага краю» пройдуць у скверы імя Янкі Купалы.

У год кнігі ў Мінскай гарадской ратушы 8 верасня адбудзецца ўрачыстае адкрыццё выставкі «Кніга-2012».

У рамках святкавання Дня горада Мінска будзе праводзіцца гарадскі фестываль творчасці людзей з абмежаванымі магчымасцямі «Мастацтва жыць, тварыць мастацтва» пры ўдзеле грамадскіх аб'яднанняў і арганізацый інвалідаў. Фестываль пройдуць 8 верасня на пляцоўцы каля Палаца спорту. Заяўкі на ўдзел прымаюцца да 15 жніўня.

Яркім музычным фіналам стане эстрадная праграма «Танцуй, пакуль малады» з піратэхнічным шоу на акваторыі Камсамольскага возера.

Паводле слоў спецыялістаў, у дні святкавання Дня горада Мінска плануецца стварыць такую атмасферу, каб кожны гараджанін адчуў дыханне гісторыі, адчуў сябе часткай вялікай краіны. Святочныя ўрачыстыя будучы будзь не толькі забаўляльнага, але і адукацыйнага, асветніцкага характару.

ЦЫТАТА ДНЯ

Манадж БХАРЦІ, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Індыя ў Беларусі:

«Беларускі і індыйскі бакі пакуль не дамовіліся аб магчымай куплі долі ў ААТ «Беларускаліў». Цяпер ідзе работа экспертаў з «Беларускаліў» і аднаеюнай індыйскай кампаніяй, якія дамаўляюцца паміж сабой. Пакуль што яны не прыйшлі да якаса-небудзь пагаднення. Нам толькі застаецца чакаць выніку, якіх яны дасягнуць і аб якіх аб'явіць».

НАДВОР'Е СЁННЯ

Брэст	+ 18°
Віцебск	+ 20°
Гомель	+ 18°
Гродна	+ 18°
Магілёў	+ 19°
Мінск	+ 18°

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 15.08.2012 г.

Долар ЗША	8340,00
Еўра	10320,00
Рас. руб.	262,50
Укр. грыўня	1029,38

ХУТКА МОЖНА Ў БРУСНІЦЫ. А ТАМ — І Ў ЖУРАВІНЫ

Абласныя выканаўчыя камітэты ўстанавілі тэрміны нархтоўкі дзікарослых ягод брусніцы і журавін у сёлетнім сезоне.

Так, пачатак збору брусніцы «стартуе» раней за ўсіх у Брэсцкай і Гродзенскай абласцях — з 15 жніўня. Літаральна праз дзень — з 16-га числа — у ягады на законных падставах могуць выпраўляцца ва ўгоддзі жыхары Гомельшчыны і Магілёўшчыны. Апошнімі па тэрмінах распачынаецца пачатак збору брусніцы ў Віцебскай і Мінскай абласцях — з 25 жніўня.

Затое першымі на законных падставах збіраць журавіны змогуць жыхары Гомельскай вобласці — ужо з 20 жніўня. З 27-га числа да іх далучыцца насельніцтва Магілёўшчыны. Адначасова — з 1 верасня — пайсці ў журавіны выпадзе магчымаць мясцовым жыхарам і гасцям Брэсцкай і Віцебскай абласцей. З 8 верасня стартуе сезон збору гэтых ягад для Мінскай вобласці. І, нарэшце, апошнімі — з 15 верасня — змогуць пайсці ва ўгоддзі жыхары Гродзенскай вобласці.

Сяргей РАСОЛЬКА.

Вецер паваліў дрэвы на аўто

З-за моцнага ветру ў краіне, паводле інфармацыі Міністэрства па надзвычайных сітуацыях, засталіся без электраэнергіі 611 сельскіх пунктаў, 81 сельскагаспадарчы будынак і 1 590 трансфарматарных падстанцый.

У Мінску парывы ветру дасягалі 15 метраў за секунду. На тэрыторыях Заводскага, Маскоўскага, Першамайскага і Цэнтральнага раёнаў зафіксаваны чатыры выпадкі падзення дрэў на ўнутрыдворныя тэрыторыі. Нягледзячы на пашкоджаны чатыры аўтамабілі. Пацярпелых не было.

Сяргей РАСОЛЬКА.

ХРОНІКА АПОШНІХ ПАДЗЕЙ

ПАТРЫЯРХ КІРЫЛ НАВЕДАЕ ПОЛЬШЧУ 16-19 ЖНІЎНЯ

Патрыярх Маскоўскі і ўсяе Русі Кірыл наведвае Польшчу 16-19 жніўня па запрашэнні Прадстаўніцтва Польскай праваслаўнай царквы Блажэннага Мітрапаліта Варшаўскага і ўсёй Польшчы Савы, паведамліў у прэс-службе Патрыярха Маскоўскага. Патрыярх Кірыл адслужыць набажэнства сумесна з Прадстаўцелем, архіепіскапам і духавенствам Польскай праваслаўнай царквы. Таксама мяркуецца наведванне Найсвяцейшым Патрыярхам Кірылам храмаў і манастыроў Польшчы.

У ФРАНЦЫІ У ВЫНІКУ БЕСПРАДАКІ ПАЦЯРПЕЛІ 16 ПАЛІЦЭЙСКІХ

У французскай гарадзе Ам'ен на поўначы Францыі ў выніку сутыкненняў пацярпелі 16 паліцэйскіх, паведамляюць інфармагенцыі. У беспарадках удзельнічала каля 100 маладых людзей. Яны кідалі ў паліцэйскіх падручныя прадметы і стралялі з гладкаствольнай зброі. Маладзёў былі спалены некалькі аўтамабіляў і нанесены ўрон некалькім будынкам.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ПЫТАННЕ АБ ВЫХАДЗЕ ГРЭЦЫІ З ЕЎРАЗОНЫ МОЖА ВЫРАШЫЦЦА УЖО Ў ВЕРАСНІ

Пытанне аб магчымым выхадзе Грэцыі з еўразоны, хутчэй за ўсё, зноў паўстане ўжо ў верасні, заявіў член Еўрапейскай камісіі па энергетыцы Гюнтэр Этынгер у інтэр'ю газеце Das Bild.

У верасні будзе апублікаваны даклад «тройкі» міжнародных крэдытараў Грэцыі (Еўракамсіі, Еўрапейскага цэнтральнага банка і Міжнароднага валютнага фонду), які пацягне за сабой прыняцце рашэння пра лёс Грэцыі, дадаў ён. «Грэцыя перажывае цяжкасці ўжо тры гады. Шмат чаго было зроблена за кошт рэформы, але яшчэ больш трэба зрабіць у верасні. Тройка прадставіць сваю справаздачу з адзінай апошніх падзей у Афінх. Затым будзе прынята рашэнне пра лёс Грэцыі ў еўразоне», — сказаў Этынгер. Пры гэтым ён упэўнены, што Еўропе патрэбныя ІЕС, і еўразона, калі еўрапейскія хочучы адгрыцьваць колькі-небудзь значную ролю ў суверэнай палітыцы і эканоміцы. На пытанне аб тым, ці будзе выхад Грэцыі з валютнага блока крахам самой ідэі адзінай валюты, Этынгер даў уніклівы адказ. «Ні адзін эксперт не можа з упэўненасцю прадказаць наступствы выхаду Грэцыі. Аднак ёсць верагоднасць, што гэтая падзея прывядзе да складанасцяў для ўсёй еўрапейскай эканомікі. Рызыкаваць падобным дарма не варта», — сказаў ён.

ПАТРЫЯРХ КІРЫЛ НАВЕДАЕ ПОЛЬШЧУ 16-19 ЖНІЎНЯ

ДА ВЫБАРАЎ У ГРУЗІІ ПЕНСІЯНЕРАМ ЗАБЯСПЕЧЫЛІ БЯСПЛАТНАЕ ЛЯЧЭННЕ ЗУБОЎ

У Грузіі запусцілі прэзідэнцкую праграму, у рамках якой малазабяспечаныя пенсіянеры могуць бясплатна атрымаць стаматалагічную дапамогу. Пра гэта паведамляе «Грузія Online». Паводле інфармацыі выдання, праграма пад назвай «Усмешлівая Грузія» стартвала ў рэгіёне Гур'я (на захадзе распулікі). Туды прыбылі аўтобусы з абсталяванымі ў іх стаматалагічнымі кабінетамі і групай з 12 медыкаў. Аансавана праграма была яшчэ ў снежні 2011 года. Адпаведную заяву зрабіў прэзідэнт Грузіі Міхаіл Саакашвілі на сустрэчы з малазабяспечанымі людзьмі ў бясплатнай сталовай. У Грузіі вясенню пройдуць парламенцкія выбары. На прэзідэнцкіх выбараў урад, у прыватнасці, паабяцаў выдаць кожнай сям'і ваучар на суму ў 1000 лары (каля 600 долараў). А прэзідэнт падпісаў «дагавор з Грузіяй», паабяцаўшы забяспечыць усё насельніцтва медыцынскімі страхоўкамі і знізіць беспрацоўе.

ПАСПЕЛІ ДА ДАЖДЖОЎ

На Гомельшчыне завершана масавая ўборка збожжа

Да надыходу дажджлівага надвор'я сельскагаспадарчыя прадпрыемствы Гомельскай вобласці паспелі завяршыць масавую ўборку зерневых і зернебабовых культур. Цяпер тэхніка пераходзіць да ўборкі збажыны ў сялянска-фермерскіх гаспадарках і на прыватных участках насельніцтва.

На раніцу 13 жніўня на рахунку хлебаробаў рэгіёна было 955557 тон збожжа. Гэта на 181,3 тысячы тон больш, чым летась. Па валавым зборы збожжа лідзіруюць Рэчыцкі і Рагачоўскі раёны. Сярэдняя ўраджайнасць у вобласці складае 28,4 цэнтнера з гектара. Больш за 30 цэнтнераў збожжа на круг атрымана ў Буда-Кашалёўскім, Добрушскім, Мазырскім, Рэчыцкім і Рагачоўскім раёнах. Калі ў сярэднім у Рэчыцкім 36 цэнтнераў, то ў КСУП «Агракамбінат «Холмеч» гэтая раёна сярэдняя ўраджайнасць зерневых складала больш за 60 цэнтнераў з гектара. Сярод абсалютных лідараў жытва паранейшаму экіпаж гэтай гаспадаркі ў складзе Валянціна Саламаха і Аляксандра Граня. На камбайне «Claas-Lexion-600» механізатары намалалі 3155 тон збожжа. Кіроўца Мікалай Талкачоў з калгаса «50 гадоў Кастрычніку» Рэчыцкага раёна на аўтамашыне МАЗ-5551 перавёз 3313 тон збожжа. Чатыры экіпажы на Гомельшчыне змаглі намалаліць 2 тысячы і больш тон збожжа, а 247 перавысілі мяжу ў 1000 тон.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

БПС-СБЕРБАНК

ОАО «БПС-Сбербанк» інфармуе:

В связи со снижением ставки рефинансирования Национального банка Республики Беларусь с 31% до 30,5% годовых, ОАО «БПС-Сбербанк» с 15.08.2012 устанавливает по срочным банковским депозитам физических лиц в белорусских рублях следующий размер процентов:

по вновь привлекаемым и автоматически продлеваемым депозитам

Наименование депозита / сумма вклада	Размер процентов (годовых) по срокам привлечения		
	90-189 дней	190-369 дней	370-500 дней
«Сохраняй»			
от 500 тыс. — до 5 млн.	25 (CP-5,5 п.п.)	27,25 (CP-3,25)	29,25 (CP-1,25 п.п.)
от 5 млн. — до 25 млн.	26,5 (CP-4 п.п.)	28,25 (CP-2,25 п.п.)	30,5 (CP)
от 25 млн. — до 100 млн.	27,5 (CP-3,25 п.п.)	29 (CP-1,5 п.п.)	31 (CP+0,5 п.п.)
от 100 млн.	27,5 (CP-3 п.п.)	29,25 (CP-1,25 п.п.)	31,5 (CP+1 п.п.)
«Положивай»			
от 500 тыс. — до 5 млн.	24,75 (CP-5,75 п.п.)	27 (CP-3,5 п.п.)	29 (CP-1,5 п.п.)
от 5 млн. — до 25 млн.	26,25 (CP-4,25 п.п.)	28 (CP-2,5 п.п.)	30,25 (CP-0,25 п.п.)
от 25 млн. — до 50 млн.	27 (CP-3,5 п.п.)	28,75 (CP-1,75 п.п.)	30,75 (CP+0,25 п.п.)
от 50 млн. — до 100 млн.	27,25 (CP-3,25 п.п.)	29 (CP-1,5 п.п.)	31 (CP+0,5 п.п.)
от 100 млн.	27,4 (CP-3,1 п.п.)	29,2 (CP-1,3 п.п.)	31,4 (CP+0,9 п.п.)
«Управляй»			
1,5 млн.	19,5 (CP-11 п.п.)	21,5 (CP-9 п.п.)	23,5 (CP-7 п.п.)
5 млн.	20,5 (CP-10 п.п.)	22,5 (CP-8 п.п.)	24,5 (CP-6 п.п.)
25 млн.	23 (CP-7 п.п.)	26 (CP-4 п.п.)	28,5 (CP-2 п.п.)
100 млн.	24,5 (CP-5,5 п.п.)	27,5 (CP-3 п.п.)	29,5 (CP-1 п.п.)
Депозит и карт-счет «Пенсионный» — 30,5 (CP)			

по депозитам, прием которых прекращен

Наименование депозита	Срок привлечения	Размер процентов (годовых)		
		за 1-й — 4-й месяцы	за 5-й — 10-й месяцы	за 11-й — 12-й месяцы
«Баланс интереса»	1 год	25,5 (CP-5)	26,5 (CP-4)	27,5 (CP-3)
«Перспективный»	18 месяцев		28 (CP-2,5)	
«К совершеннолетию»	2 года		33,5 (CP+3)	
	3 года		34,5 (CP+4)	

По депозитам, привлеченным до 15.08.2012, и депозитам, прием которых прекращен, установленный размер процентов будет применен с 15.08.2012.

Дополнительную информацию можно получить в любом подразделении ОАО «БПС-Сбербанк», на сайте банка www.bps-sberbank.by или 148 (в стационарной и мобильной сетях).

Проценты, выплаченные по депозитам в белорусских рублях в течение 2011 г. (млрд. руб.): январь — 6,1; февраль — 6,0; март — 6,6; апрель — 6,2; май — 7,2; июнь — 7,5; июль — 8,7; август — 10,9; сентябрь — 13,1; октябрь — 16,7; ноябрь — 19,5; декабрь — 24,1.

Лицензия Национального банка Республики Беларусь № 4 от 10.10.2011 года на осуществление банковской деятельности. УНН 100219673. ОАО «БПС-Сбербанк»

КОРАТКА

Паводле аперацыйных даных, рэальная заробатная плата работнікаў Беларусі (без суб'ектаў малага прадпрыемальніцтва недзяржаўнай формы ўласнасці) ў чэрвені гэтага года складала 103,5% да ўзроўню мая 2012 года, а да ўзроўню чэрвеня 2011-га — 124,2%, паведаміў у Нацыянальным статыстычным камітэце.

Запасычанаць насельніцтва Беларусі па аплаце жыллёва-камунальных паслуг у першым паўгоддзі 2012 года знізілася на 12,5 працэнта ў параўнанні з аналагічным перыядам 2011 года і складала Br28 млрд.

Органамі фінансавых расследаванняў у ліпені гэтага года вернута ў бюджэт дзяржавы амаль Br10 млрд, паведаміў у прэс-службе Камітэта дзяржаўнага кантролю.

Касмічныя здымкі з беларускага спадарожніка дыстанцыйнага надзіравання Зямлі плануецца атрымаць у канцы жніўня — пачатку верасня.

ЯКУЮ МЭТУ ВЫ ПЕРАД САБОЙ СТАВІЦЕ?

Марына КІСЯЛЁВА, архітэктар, аспірантка архітэктурнага факультэта БНТУ:

— Асноўнай мэтай у сваім жыцці лічу тое, каб у душы заўсёды былі мір і спакой. Зараз у сёце шмат розных негатыўных фактараў уплывае на людзей, а ім трэба не барацьба, а шчасце. Мы з мужам марым аб вялікай сям'і, дзе шмат дзяцей. Для сябе асабіста стаўлю задачу абараніць дысертацыю. Было б добра шмат падарожнічаць па постсваецкай прасторы — наведаць Грузію, Абахзію, Байкал. Лічу, што і ў Беларусі шмат цікавых і прыгожых месцаў.

Вячаслаў ГОРБАЧ, выдучы эканаміст упраўлення карпаратыўнага бізнесу Белаграпрамбанка:

— Я яшчэ даволі малады, таму маёй галоўнай задачай з'яўляецца пошук спадарожніцы па жыцці, з якой потым маю стварыць сям'ю. Астатнія задачы дробныя, і цяпер я іх выконваю. Раней чацвя пераехаў з рэгіёна ў Мінск. Скончыў ВУНУ, працую ў салідным банку і жыў у сталіцы. Меў намер навучыцца добра танцаваць. І гэтая мэта здзяйсняецца, бо запісаўся на балетныя танцы. Не хачу быць нязграбным з дзяццатамі. А умець добра танцаваць — гэта ўжо плюс...

Святлана ЛІШТВАН, галоўны спецыяліст аддзела маркетынгу Дзпартамента па турызме Міністэрства спорту і турызму Беларусі:

— На працягу жыцця ў чалавека ўзнікаюць новыя планы і задачы. Раней марылі пра ўласнае жыллё. У 1996 годзе мой муж удава выступіў на алімпіядзе і мы атрымалі кватэру. Мінула 16 гадоў, і зараз спадзяёмся дабудваць дом за горадам. Сёння ў мяне, як у мамы, усе думкі пра дачку. Самая актуальная задача для бацькоў — даць сваёму дзіцяці добрую адукацыю, дапамагчы стаць годным чалавекам.

Падрыхтаваў Сяргей КУРКАЧ.

НЕ ХОЧУЦЬ ВЫВУЧАЦЬ АНГЛІЙСКУЮ?

Супрацоўнікі Камітэта дзяржаўнага кантролю Віцебскай вобласці падвялі вынікі ўступнай кампаніі ў ВНУ.

Некаторыя з іх не могуць не здзіўляцца

У прыватнасці, высветлілася, што быў недабор па спецыяльнасцях, атрымманне якіх патрабуе дасканалата ведання англійскай мовы.

Так, сёлета назралася адсутнасць конкурсу (менш чым 1 чалавек на месца) ў Віцебскім дзяржаўным універсітэце на спецыяльнасць «Гісторыя. Англійская мова». А ў Полацкім дзяржаўным універсітэце, напэўна, пастаўлены сусветны рэкорд па недаборы на спецыяльнасць «Намецкая мова. Англійская мова», як і па спецыяльнасці «Тэхналогія. Фізіка» — конкурс быў 0,2 чалавека на месца.

Найбольшы конкурс традыцыйна назіраўся на наступных спецыяльнасцях: у Віцебскім дзяржаўным універсітэце — «Правазнаўства» (больш за 20 чалавек на месца); ў Віцебскім дзяржаўным тэхналагічным універсітэце — «Фінансы і крэдыт» (11 чалавек на месца); ў Полацкім дзяржаўным універсітэце — «Лагістыка» (9,4), «Турызм і гасціннасць» (9); ў Віцебскім дзяржаўным медыцынскім універсітэце — «Стаматалогія» (2,3); у ветэрынарнай акадэміі — «Ветэрынарная санітарыя і экспертыза» (2,2).

У цэлым сярэд ВНУ найбольшы конкурс на бюджэтную форму навучання быў у Віцебскім

турніентаў. Без уступных выпрабаванняў залічаны 11 абітурыентаў.

З 654 абітурыентаў, якія скончылі ўстановы агульнай сярэдняй адукацыі, размешчаныя ў сельскай мясцовасці, па выніках уступных выпрабаванняў залічаны 416 (63,6% ад колькасці асоб гэтай катэгорыі, якія падалі дакументы). З 3658 гарадскіх абітурыентаў залічаны 1922 (52,5% ад колькасці асоб гэтай катэгорыі, якія падалі заявы).

Працэс кантралявала абласная камісія па кантролі за ходам падрыхтоўкі і правядзення ўступных выпрабаванняў на ўмовах вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі. Абласной камісіяй па кантролі, камісіямі навучальных устаноў былі разгледжаны і дадзены адказы на дзевяць вусных зваротаў, што пастанавілі ад абітурыентаў і іх бацькоў. Усе звароты наслілі кансультацыйны характар (пытанні аб прыёме і навучанні, парадку падачы дакументаў і г.д.).

«У цэлым уступныя выпрабаванні ва ўсіх вышэйшых навучальных установах Віцебскай вобласці праведзены ва ўмовах спрыяльнага маральна-псіхалагічнага клімату», — падкрэслілі ў кантрольным ведамстве.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

НА НОВАЕ МЕСЦА ЖЫХАРСТВА І РАБОТЫ

У Беларусі на новае месца жыхарства і работы ў студзені—ліпені гэтага года пры садзейнічанні дзяржслужбы занятыя перасяліліся 229 сем'яў беспрацоўных, паведамлілі ў аддзеле праграм садзейнічання занятасці Міністэрства працы і сацыяльнай абароны.

Сярод рэгіёнаў у студзені—ліпені гэтага года найбольш сем'яў беспрацоўных, якія змянілі працы, было ў Віцебскай і Мінскай абласцях — адпаведна 61 і 60 сем'яў. Нават з Мінска ў рэгіёны дзеля рабочага месца і жытля перасяліліся ў гэтым годзе 6 сталічных сем'яў беспрацоўных.

Перасяленне ажыццяўляецца пераважна ў сельскую мясцовасць. Як правіла, найбольш зацікаўлены ў пераездзе на новае месца жыхарства і работы сем'і з непэўналетнімі дзецьмі. Амаль 60 працэнтаў перасяленцаў знаходзіцца ў працаздольным узросте. Трэць сем'яў мяняе праціску ў межах адной вобласці, астатнія пераязджаюць у іншы рэгіён краіны.

Паводле слоў спецыялістаў, Дзяржаўнай праграмай садзейнічання занятасці насельніцтва Рэс-

публікі Беларусь на 2012 год запланавана перасяленне 335 сем'яў беспрацоўных. Фінансаванне на гэтыя мэты прадугледжваецца ў аб'ёме амаль Br2,5 млрд. Пры фарміраванні новай дзяржпраграмы садзейнічання занятасці перасяленне сем'яў беспрацоўных, які і папярэднія гады, застанецца ў ліку прыярытэтаў.

Гэты напрамак дзейнасці дзяржаўнай службы занятасці — даволі эфектыўны спосаб пераразмеркавання работнай сілы на лакальных рынках працы. Перасяленню падлягаюць (з іх згоды) беспрацоўныя мужчыны ва ўзросце ад 18 да 60 гадоў і беспрацоўныя жанчыны ва ўзросце ад 18 да 55 гадоў і іх сем'і. Калі чалавек захацэ паўдзельнічаць у праграме перасялення, яму неабходна звярнуцца ў службу занятасці па месцы пастаяннага жыхарства. Тут можна атрымаць усю інфармацыю аб вакансіях і жылым памяшканні, якое прадастаўляецца. Зарэгістраваным у якасці беспрацоўнага будзе аказана садзейнічанне ў перасяленні.

БЕЛТА.

На скрыжаваннях лёсу

Біяграфія Валянціна Сітніка ўмяшчаецца ў тры словы «вучыўся, служыў, працуе». Тым не менш пра яго жыццё, без перабольшвання, можна здымаць кінафільмы. Не было ў мінулым стагоддзі ніводнай гарачай кропкі, дзе б ні пабываў Валянцін Раманавіч.

ПАСЛЯ заканчэння Ленінградскага

Пагульнавайсковага ваеннага вучылішча яго накіравалі на службу ў горад Кандалакша Мурманскай вобласці. Юнаму лейтэнанту даручылі аб'яскоджваць міны, боепрыпасы, якія засталіся пасля вайны. Давялося Сітніку таксама займацца будаўніцтвам умацавальнага раёна на савецка-кітайскай граніцы, паслужыць на Камчатцы — ад Магадана да Анадыра, Узлена і мыса Шміда, працісці Афганістан. Затым былі Польшча, Германія, дзе займаўся пытаннямі вываду савецкіх войскаў.

За трыццаць гадоў —

дзесяць месцаў службы

Аднойчы да дзеда звярнуўся ўнук Аляксеў, каб той расказаў пра сваю службу, маўляў, для школьнага сацыялення. Калі Валянцін Раманавіч расказаў хлопчыку, дзе яму прыйшоўся пабываць, што пабачыць, той задумаўся: дык гэта ж не гісторыя, а географія. Першага ліпеня Аляксей пасля заканчэння ваеннай акадэміі надзеў лейтэнанцкія пагоні. Сімвалічна, што роўна 45 гадоў таму ў гэты дзень такія ж радасныя хвіліны перажыў і Валянцін Раманавіч.

Нарадзіўся Валянцін Сітнік у 1946

годзе. Як прызнаваў сам, перад ім не стаяла дилема: кім быць. Патрыятызм, жаданне стаць абаронцам Айчыны, як той казаў, жылі ў крыві, таму што было з кога браць прыклад: бацька і яго двюрядныя браты змагаліся з ворагам у партызанскім атрадзе. На ўсё жыццё малы запамінулі аповед пра тое, як перад самай вайной бацька, старшыня калгаса, разам з начальнікам НКВС і сакратаром райкама партыі рабілі шкванкі з харчымі, нібы прадуцвалі, што яны ў свой час спатрэбяцца народным мсціўцам.

Карані Валянціна Сітніка — у вёсцы Новыні, што на Бярэзіншчыне. Менавіта суды дзесяці ў 1910-м падчас сталінскай рэформы перабраўся яго дзед з вёскі Сітнікі Пухавіцкага раёна. Разам з землякамі яны асвоілі неабжытае месца, пабудавалі Новыні і захавалі іх для дзяцей і ўнукаў.

Валянцін Раманавіч вельмі даражыць памяцю сваіх продкаў, малой радзімай. Відаче, не апошняю ролю тут адыграла і вайсковая мінулае. «Мы з жонкай нямак падлічылі, што за 30 гадоў памяталі больш за 10 месцаў службы. Старэйшая дачка заканчыла вучобу ў восьмай па ліку школе, — згадвае Сітнік. — На мой погляд, трагедыя маіх дзяцей заключаецца ў тым, што ў іх практычна няма сяброў

СІТНІК Валянцін Раманавіч.

дзяцінства. Гэта, бяспрэчна, дрэнна. Але, з другога боку, менавіта гэтыя абставіны зрабілі іх больш камунікабельнымі, адкрытымі».

Баявая ўзнагарода ў мірны час

Праз Лоўжскі раён Каралі ў гады Вялікай Айчыннай праходзіла лінія фронту, вяліся ўпартая баі. З таго часу тут захаваўся шмат імн, снарадаў. Рота пад камандаваннем Сітніка атрымала загад расчысціць небяспечную тэрыторыю. «Вакol непэўнаўторная прыгажонасць. Дакладней не скажаш, як у той песні: «Ці неба ў азёры ўпала, ці возера ў небе плыве», — канстатуе мой суразмоўца. — Але спакой часта парушалі выбуіх, гінулі людзі. Больш за 2 тыс. выбухова-небяспечных адзінак аб'яскоджвалі салдаты, што дало магчымасць для больш інтэнсіўных лесараспрацовак, будаўніцтва ў гэтым раёне. Ды і людзі перасталі баяцца хадзіць на працу, у лес.

— Байцы праўлялі сапраўдны, не штучны патрыятызм, чаго не хапае сёння ўсім нам, — лічыць Валянцін Раманавіч. — Яны не толькі рызыкавалі сваім жыццём, але і добраўпарадкавалі салдацкія магільні. І рабілі гэта не па загадзе.

Пасля выканання задання лейтэнант атрымаў першую баявую ўзнагароду ў мірны час — медаль «За баявую заслугу». «Калі прачытаў у газеце «Красная Звезда», што я і мае таварышы ўзнагароджаны, то быў італьянскі ў шокі. Менавіта не рады, а па-сапраўдному шакараваны, — дзельніца мінулым Сітнік.

Варта дадаць, што ў тыя часы інфармацыю аб узнагароджанні абавязкова друкавалі ў газеце па месцы нараджэння. «Было вельмі прыемна, калі мама прыслала бярэзінскую «раёнку» «Сцяг Леніна», — згадвае мой суразмоўца.

Гісторыя і геаграфія Валянціна Сітніка

На вайне супраць мірнага атама

У 1986 годзе, 4 мая, Валянцін Сітніка накіравалі ў чарнобыльскую зону.

— Мы прыехалі ў Хойнікі дзесці каля 4-5 гадзін раніцы, размясціліся ў будынку прафесійна-тэхнічнага вучылішча. Калі развіднела, узрыла найпрыгажэйшая прырода і мноства буслоў на прыпячкіх лугах. Ні да гэтага, ні потым нідзе я не бачыў столькі траціцёзных птахуў. Такое відовішча не проста крапнула за душу, а літаральна ашаламіла, — гаворыць лівідатар аварыі. — Не па сабе стала, калі прыехалі ў вёску Піркі і ўбачылі кінутыя ў класе падручнікі, зменны абутак. Было адчуванне, што дзеці толькі што выйшлі пагуляць...

А потым, 6 і 7 мая, Сітнік прымаў удзел у эвакуацыі дзяцей з Брагіна. «Я бачыў вайну. Гэта было нешта падобнае. Плакалі дзеці, бацькі. Было невыносна псіхалагічна», — згадвае ён. — А далей — цяжкая праца з 6 раніцы да 10 вечара: дзэкаваць дарог, будынкаў, жылых дамоў у так званым «беларускім сектары» — Брагінскім, Хойніцкім, Нараўлянскім раёнах. І так штодзень, тыдзень, месяц... «Сапраўды кажуць, радыяцыя не мае ні паху, ні паху, яе не ўбачыш, не памацаеш. Але пра тое, што яна тут, побач, можна было згадацца па тым, што сохлі вусны, садзіўся голас, а вочы нібы засыпаў пыск.

Наступствы аварыі лівідавалі вайскоўцы, афіцэры, прызваныя з запаса салдаты з усіх куткоў Саветаў Саюза — Растоўскай, Свярдоўскай абласцей, Прыбалтыкі. Вось гэта былі сапраўдныя інтэрнацыяналісты, самаахвярнасць. «Развал Саветаў Саюза, па сутнасці, вялікая дружная сімя народная, асабіста для мяне — вялікая трагедыя, — гаворыць Валянцін Раманавіч. — Я заканчваў беларускамоўную школу, у вучылішчы выкладалі па-руску. І, вядома, паўстала пытанне вымаўлення. Адзін з маіх выкладчыкаў параіў уголас чытаць Чэхава, Тургенева. У Афганістане ў майго таварыша па службе, земляка, была кніжка Якуба Коласа, у мяне — Янкi Куляпы, якімі мы абмяняваліся, якія чыталі разам. Ёсць розныя культуры, цывілізацыі, і з гэтым трэба лічыцца, збліжацца на аснове лепшага.

ДАРОСЛЫЯ ПЫТАННІ ДЗІЦЯЧЫХ ПЛЯЦОВАК

Соцыум

УЛЕТКУ клапатлівыя бацькі імкнучца выправіць сваю дзятву на прыроду, каб тыя дыхалі свежым паветрам і аздаравіліся. Аднак не заўсёды атрымоўваецца набыць пучэўку ў аздаравленчы лагерь альбо проста адаслаць дзіця да бабুলі ў вёску. Таму малеча з ахвотай акупіруе дзіцячыя гульнявыя пляцоўкі.

Сразумела, гарадское асяроддзе — не самае пажаданае месца для дзіцячага адпачынку. Але ўсё ж лепш дзецім даваць выхад энергіі на пляцоўцы ў двары, чым проста сядзець у чатырох сценах. Бо гарманічнае развіццё дзяцей — найважнейшая справа бацькоў. Таму нядрэнна было б і адсочваць стан пляцовак. Але, на жаль, часта дарослым не пад сілу не толькі прыбраць новага абсталявання, але і зберажэне таго, што ёсць. Як паказала даследаванне мінскіх двароў, з гэтым у нас пэўныя праблемы.

Для жыхаркі дома № 1 па вуліцы Герасіменкі Алы Янавай дзіцячыя пляцоўкі — набалелая тема.

— Ваюю з ЖЭСам не першы год. Дом у нас вялікі, жыхароў — як у вёсцы. Уздоўж яго ёсць дзве старыя пасочніцы, даволі зручныя, толькі пясчok у іх зацвярдзелы, як бетон, і забурджаны. Ёсць некалькі старых металічных горак, адна з якіх сапсаваная засохлай будаўнічай сумессю. На пляцоўцы толькі адна лаўка, і тую пэўны неўвразы «кантынгент» насельніцтва перацягнуў ад аднаго з пад'ездаў. У траве вакол пляцоўкі шмат шкла, у пасочніцах — недакурыць... ЖЭС абяцаў паставіць лаўкі, пасочніцы і сметніцы плавана і бясплатна. А таксама тры «гульнявыя адзінкі» (горку, арэл, балансір), палову кошту якіх аплывае сам ЖЭС, а палову — жыхары. Мінулым летам мы з некаторымі мамамі збіралі подпісы для аплаты чатырох мільёнаў, якія павінны былі пайсці на аднаўленне пляцоўкі. У выніку з'явілася драўляная пасочніца, у якой камфортна могуць змясціцца трыо мальных, а ў нас, бывае, і па пятнаццаць дзецтак гуляюць! Лаўкі і сметніцы адсутнічаюць

Сапсаваная будаўнічай сумессю горка ў двары дома №1 па вуліцы Герасіменкі.

да гэтага часу. Вельмі небяспечна для дзяцей арэлі на ланцугах усталавалі без бакавых поручняў, а горка настолькі крутая, што дзеткі з яе падаюць, таму мамы не пускаюць іх на ёй катацца. На балансір грошай не хапіла... Увогуле сітуацыя з дзіцячымі пляцоўкамі ў Мінску аказалася даволі стракатай. Так, у адным з двароў па вуліцы Мірашнічэнка на гульнявой тэрыторыі мы ўбачылі... дзве вялікія кучы абломкаў бетону з небяспечна аголенай армуатурай і трэснуўшы бетонныя ж канструкцыі ў выглядзе арак, зрэшты, пафарбаваныя ў яркія колеры. А непдалёку, на вуліцы Карбышава, арганізаваная акуратная пляцовачка з адмысловымі пясчанымі пакрыццём, абнесена агараджаў і аснашчана шматлікімі мудрагелістымі канструкцыямі, закручанай горкай і арэліямі. Радуюць вока дзіцячыя пляцоўкі ў дварах па вул. Ангарскай, 15-1, а таксама ў мікрааёне Сухарова (вул. Шамякіна, Лабанка, Скрыпнікава). Адзінае, на што скардзяцца мамы на гэтых пляцоўках, — мала дрэў.

Чаму ж такая розніца ў абсталяванні дзіцячых пляцовак сталічных двароў? Каб высветліць гэта, я патэлефанавала ў ЖЭС № 61 Першамайскага раёна г. Мінска.

— За чый кошт звычайна абсталяваюць дзіцячыя пляцоўкі?

— Гэта залежыць ад формы праграмы добраўпарадкавання тэрыторыі, — адказвае выканаўца абавязкаў дырэктара Алена ПЯРЦЭВІЧ. — Пры правядзенні капрамонту ставіцца мінімум абсталявання за сродкі бюджэту. Калі жыхары хочучь зрабіць аздабленне дзіцячых пляцоўкі больш разнастайным, тады падключаюцца іх сродкі.

— Чаму ў адным і тым жа раёне на некаторых пляцоўках абсталяванне налічвае ўжо не адзін дзесятак гадоў, а на некаторых — усё новае і сучаснае?

— З'яўленне сучасных пляцовак абумоўлена рознымі прычынамі, гадоўня сярэд жыцця — гэта колькасць дзяцей, якія наведваюць пляцоўку, і пажаданні жыхароў.

Такім чынам, шмат залежыць і ад нас з вамі. Па словах Алы Янавай, падчас

збору подпісаў грошы на аднаўленне дзіцячых пляцоўкі каля дома № 1 па вул. Герасіменкі пагадзіліся здаць 85 чалавек — прыйтым што ў доме 450 кватэр. Такая пасіўнасць людзей здзіўляе. Бо калі мы самі не імкнёмся да парадку ў нашых дварах, ці варта чакаць, што за нас гэта будзе рабіць нейкі дзядзька?..

Дзіяна СЕРАДЗЬЮК.

Фота Аляксандры ЛІТВІНЧЫК

АБЗАЦ

▲ У праваслаўных вернікаў пачалася Спасаўка, або Успенскі пост. Яна доўжыцца ўсяго два тыдні і не такая строгая, як Вялікі пост.

▲ Урадзянасць зерневых і зернебабовых у 42 гаспадарках Гродзенскай вобласці перавышае 55 ц/га.

▲ 13 жніўня найбольшая колькасць ападкаў за суткі выпала ў Драгічыне — 62 мм (82% месячнай нормы ападкаў), Лельчыцах — 51 мм (68%), Мазыры — 49 мм (66%), Івацэвічах — 48 мм (67%), Ганцавічах — 47 мм (61%), Васілевічах — 46 мм (63%).

▲ На праезнай частцы праспекта газеты «Звязда» праселачка аўтамабіль «Пежо». Правал на дарозе ўтварыўся з-за падмываў грунту. Ніхто не пацярпеў.

▲ Сярэднеўзважаны кошт 1 кв. м жылля, пабудаванага для грамадзян, якія маюць патрэбу ў паліпшэнні жыллёвых умоў, з выкарыстаннем дзяржпадраўкі, у другім квартале 2012 года склаў у цэлым на Беларусі больш за Br3,1 млн, з улікам аддзелачных работ — Br3,5 млн.

ПОЎНЫ АБЗАЦ

▲ У прыватны дом у вёсцы Ярф'ёрд на поўначы Нарвегіі праніклі 4 мядзведзі і выпілі ўвесь запас піва. Як распавёў гаспадар дома Эвен Бортэн Нільсэн, ноччу, калі гаспадары адсутнічалі, у яго дом уварвалася мядзведзіца з трыма мядзведзятатамі. Мядзведзі выламали знешнюю сцяну дома і, прабураўшы ўнутр, з'елі ўсе ласункі, уключаючы мёд і шалакандную пасту, а таксама выпілі 100 бляшанак піва. Акрамя таго, па словах Нільсэна, мядзведзі ўчынілі пагром: яны разламали ложкі, адчынілі ўсе шафы і сарвалі са сцен паліцы. На падлозе засталіся сляды іх лап.

Паводле паведамленняў карэспандэнтаў «Звязды» і інфармагенцтваў.

Уведомление об общественных обсуждениях

КУПП «Минскводоканал» (ул. Пулихова, 15, 220088, г. Минск, тел.: (017) 327 37 04) совместно с администрацией Заводского района (ул. Жилуновская, 17, г. Минск, 220026, тел.: (017) 295 15 81) и с ОДО «ЭНЭКА» (пр. Независимости, 177-1, 220125, г. Минск, РБ, тел./факс: (017) 393 27 94) уведомляют о начале процедуры общественных обсуждений отчета об оценке воздействия на окружающую среду планируемой хозяйственной деятельности по объекту: «Строительство завода по сжиганию иловых осадков по ул. Инженерная, 1».

Строительство завода на Минских очистных сооружениях является необходимым сокращения площадей, задействованных под хранение иловых осадков.

Нарачивание строительства иловых прудов (полигонов) нецелесообразно по нескольким причинам:

- * экологические проблемы, возникающие при эксплуатации полигонов потенциальных источников загрязнения атмосферы и подземных вод;
- * ограниченные возможности по выделению земельных участков;
- * большие затраты на строительство и последующую рекультивацию.

Целесообразность осуществления данного проекта состоит в следующем:

- * прекращается складирование необеззараженного осадка и отпадает необходимость в строительстве новых полигонов;
- * сокращается выброс вредных газов от автомобильного транспорта (при транспортировке осадков на иловые пруды);
- * тепловая энергия, получаемая от сжигания осадков, используется для отопления и горячего водоснабжения завода по сжиганию иловых осадков.

Строительство завода по сжиганию иловых осадков очистных сооружений планируется на территории Минской очистной станции (ул. Инженерная, 1, г. Минск, 220075).

Срок реализации планируемой деятельности — 2015 г. Орган, принимающий решение о разрешении строительства, — Минский городской исполнительный комитет (пр. Независимости, 8, 220030, г. Минск, сайт: minsk.gov.by).

Общественные обсуждения проводятся в срок с 17 августа по 16 сентября 2012 г.

С документацией по ОВОС можно ознакомиться в ОДО «ЭНЭКА» (пр. Независимости, 177-1, 220125, г. Минск, контактное лицо Новичик О.Н. тел./факс: (017) 393 27 94), КУПП «Минскводоканал» (ул. Пулихова, 15, 220088, г. Минск, контактные лица: Аврутин Олег Анатольевич: тел.: (017) 327 88 36, Кольядко Марина Николаевна: тел.: (017) 327 76 81). Резюме нетехнического характера и отчет об ОВОС будут размещены на сайте УП «Минскводоканал» (minskvodokanal.by) и администрации Заводского района (zav.minsk.gov.by).

Замечания и предложения по документации по ОВОС можно направлять на почтовый адрес ОДО «ЭНЭКА» или по электронной почте epes.a.rb@gmail.com до завершения общественных обсуждений. Прием обращений общественности о необходимости проведения собрания по обсуждению отчета об ОВОС проводится администрацией Заводского района в течение 10 (десяти) рабочих дней со дня опубликования данного уведомления. В случае наличия заявления от общественности о необходимости проведения собрания по обсуждению отчета об ОВОС о дате и месте его проведения будет сообщено дополнительно.

УНП 100236027

Татьяна ЛАЗОУСКАЯ

СЁННЯ МЫ ПРАЦЯГВАЕМ ЗНАЁМІЦА З САМЫМ БУЙНЫМ РАЁНАМ БЕЛАРУСКАЙ СТАЛІЦЫ

ДЗІЦЯЧАЕ ШЧАСЦЕ ВЯЛІКАЙ СЯМ'І

Часам мінчане называюць Фрунзенскі раён «сямейным», бо ён пастаянна будуюцца, і адначасова павялічваецца колькасць шматдзетных сем'яў, якіх сёння ўжо 2039. Самыя актыўныя шматдзетныя сем'і аб'ядналіся ў своеасабліваю суполку, дзе і вырашаюць свае праблемы разам. На пытанні карэспандэнта «Звязды» адказвае старшыня асацыяцыі шматдзетных бацькоў Фрунзенскага раёна Людміла КУБРАКОВА.

з грамадскай арганізацыяй «Белая Русь», «Чырвоны Крыжам» і іншымі дабрачыннымі структурамі, з якімі ладзім розныя акцыі і конкурсы ці нават спаборніцтвы для малых і бацькоў. Напрыклад, конкурс «Мая мама самая лепшая» падабаецца ўсім нашым сем'ям. Уявіце, як усхвалявана і з замілаваннем шукаюць дзеткі з завязанымі вачыма сваю маму або па руцэ свайго тату...

Для бацькоў арганізуем спецыяльныя конкурсы, дзе, напрыклад, неабходна было спавіваць цацку. Заўважу, што нашы шматдзетныя таты могуць усё — і на хуткасць чысціць бульбу, і рабіць сваім дочкам прычоскі, і шмат чаго яшчэ.

— Часам асобным шматдзетным сем'ям трэба і матэрыяльна дапамагчы.

— Усе знакавыя падзеі мы святкуем разам. Напрыклад, адна з традыцый — падарункі на Каляды і Новы год. Адзначу, што падарункі на такія святы ў нас атрымліваюцца даволі сур'ёзныя і цікавыя.

Штогод на 8 Сакавіка мы ўзнагароджваем тых мам, якія маюць ордэн Маці. Такіх сем'яў, дзе 5 і больш дзетак, становіцца ўсё больш. Увогуле, я заўважаю, што шматдзетныя ўсё часцей не спыняюцца на траіх дзетках. У раёне ўсё больш тых, хто мае не менш чым пяць ці нават 8 або 9—10 дзетак.

— Мудра на вялікіх сем'і трэба падтрымліваць?

— Так. Сітуацыя сведчыць аб тым, што ў Фрунзенскім раёне адміністрацыя робіць усё магчымае для таго, каб шматдзетныя сем'і мелі адпаведны, годны ўмовы жыцця: каб маладыя людзі не баяліся мець вялікіх сем'яў.

А наша арганізацыя з'яўляецца такім своеасаблівым сувязным звяном паміж мясцовымі ўладамі і сем'ямі з іх праблемамі. Як толькі ў людзей узнікае пэўная праблема, то мы яе спрабуем вырашыць самастойна або пачынаем вярнуць чыноўнікаў. Практычна ўсе спецыялісты Фрунзенскага раёна заўсёды з намі шчыльна супрацоўнічаюць. Калі ўзнікае праблема з дзіцячымі садкамі, то адразу шукаецца выйсце. Гэта праблема ў раёне

У нашай сям'і бацькам пашанцавала, бо мы са сваімі дзеткамі сапраўды сябруем. У нас увогуле няма сакрэтаў. Мая дачка не проста родны чалавек, але і самая лепшая сяброўка, з якой мы, бадай, на роўных. Мне здаецца, што на ўсё жыццё тата і мама застаюцца тымі людзьмі, такімі таварышамі і сябрамі, якія ніколі не здрадзяць пры любых абставінах.

бадай нумар адзін, бо малых сапраўды шмат. Аднак па гэтай пазіцыі шматдзетныя сем'і маюць пэўныя льготы і забяспечваюцца ў першую чаргу.

— Вы ўзначальваеце асацыяцыю шматдзетных бацькоў ужо больш за 14 гадоў. Якія галоўныя перамогі вы адзначылі б?

— За гэты час наша грамадскае аб'яднанне шмат каму дапамагло і вырашыла мноства сямейна-бытавых праблем. Былі часы, калі сем'ям неабходна было дапамагчы адзеннем, лекамі і нават прадуктамі харчавання. Лічыцца, што самай вялікай праблемай для сямей з дзецьмі з'яўляецца жыллёвае пытанне. У нашай краіне (у прыватнасці, у Фрунзенскім раёне сталіцы) гэтая праблема сапраўды вырашаецца паспяхова. Так адбылося, што ў год, які быў аб'яўлены годам Маці, члены нашай асацыяцыі з жыллёвымі праблемамі пачалі будавацца па льготных крэдытах. Сёння ў нашай арганізацыі ўсё шматдзетныя сем'і ўжо атрымалі новае прасторнае жыллё.

— Пабудавання — гэта яшчэ не ўсё. Кватэру трэба давесці да ладу...

— У асацыяцыі і такія рашаюцца задачы. Вялікі «дзякуй» адміністрацыі нашага раёна, якая летась адгукнулася на ініцыятыву асацыяцыі і адрасна дапамагла нашым шматдзетным сем'ям пры набыцці буйных рэчаў у кватэры. Камусьці раён прафінансаваў новую мэбля, другім дапамаглі купіць халадзільнік ці нешта іншае, у залежнасці ад матэрыяльнага становішча сем'яў. Пэўную дапамогу атрымалі амаль усе

шматдзетныя сем'і нашай асацыяцыі. Людзі засталіся вельмі задаволенымі.

Асобна трэба сказаць вялікі «дзякуй» мясцовым уладам за тое, што ў асацыяцыі зараз ёсць свой офіс. Цяпер у гэтым памяшканні мы маем магчымасць 3—4 разы ў год арганізоўваць сустрэчы з рознымі спецыялістамі раёна па будаўніцтве, адукацыі і г.д. Нашы актыўныя мамы задаюць шмат пытанняў і атрымліваюць кампетэнтныя адказы. Праблемы рэальна вырашаюцца.

— Асабіста ў вас вялікая сям'я?

— У нас з мужам два сыны і дачка. Мае дзеткі прыгожыя і таленавітыя. Яны займаюцца спартыўнымі бальнымі танцамі. Наша сям'я стала пераможцам конкурсу на лепшую шматдзетную сям'ю горада Мінска ў 2006 годзе.

Так здарылася, што дачка з сынам адтанцавалі ў пары 14 гадоў. Агульная справа вымушала дзетак па-сур'ёзнаму ставіцца да жыцця і разумець адно аднаго з паловы слова ці з аднаго позірку.

Усе спецыялісты Фрунзенскага раёна заўсёды з намі шчыльна супрацоўнічаюць. Калі ўзнікае праблема з дзіцячымі садкамі, то адразу шукаецца выйсце. Гэта праблема ў раёне бадай нумар адзін, бо малых сапраўды шмат.

Лічу, што ў нашай сям'і бацькам пашанцавала, бо мы са сваімі дзеткамі сапраўды сябруем. У нас увогуле няма сакрэтаў. Мая дачка не проста родны чалавек, але і самая лепшая сяброўка, з якой мы, бадай, на роўных. Мне здаецца, што на ўсё жыццё тата і мама застаюцца тымі людзьмі, такімі таварышамі і сябрамі, якія ніколі не здрадзяць пры любых абставінах.

— Вы збіраецеся балатавацца ў дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацы-

янальнага сходу. Навошта вам яшчэ і гэта?

— Гэта было не маё асабістае рашэнне. Калі ў чарговы раз мы збіраліся з мамамі ў асацыяцыі, то актыўнай арганізацыі прапанаваў мне паспрабаваць сябе і ў гэтай ролі. А чаму не? Праблемы шматдзетных сем'яў я ведаю амаль дасканала. Кожны дзень, бадай, даводзіцца сутыкацца з рознымі складанымі сітуацыямі рэальных людзей. А калі людзі мяне падтрымаюць, то праблемы сем'яў з дзецьмі магчыма будзе вырашаць цяпер і на больш высокім узроўні. Мне здаецца, што калі статус шматдзетнай сям'і стане модным, то пачне выпраўляцца і дэмаграфічная сітуацыя ў краіне.

— Якія праблемы ў раёне трэба вырашаць у першую чаргу?

— Гэта агульныя праблемы новых мікрараёнаў. Непасрэдна ў жыллых кварталах трэба больш будаваць дзіцячых садкоў, школ і магазінаў крокавай даступнасці. Трэба дадаткова звяртаць увагу на развіццё ў раёне сістэмы пазаскольнай адукацыі, ствараць новыя гурткі, спартыўныя секцыі — усё тое, што дапамагае дзецям цалкам раскры-

ваць свае таленты, каб маладое пакаленне ўсё свабоднае час займалася самаадукацыяй і самарэалізацыяй. Тады не будзе дрэнных кампаній і «цяжкіх» дзяцей.

Кіраўніцтву раёнаў і гарадоў трэба больш прыглядацца да сквераў і паркаў, ствараць дадаткова зялёныя зоны, упарадкоўваць дзіцячыя пляцоўкі вакол жылых дамоў. Асобным пунктам стаіць пытанне аб абмежаванні продажы таннага віна, так звананага «чарніла». Такага не павінна быць увогуле, каб ужо з раніцы пэўны «кантынгент» гаспадарыў менавіта на дзіцячых пляцоўках і «плячюся» спіртнымі напоямі.

На мой погляд, трэба і больш жорстка рэагаваць на паркуўку прыватных машын на тратуары ці ўвогуле ў любым месцы зялёнай зоны. Тратуары зроблены дзеля таго, каб па іх крочылі людзі і асабіва дзеткі. Каб малыя не выскоквалі на дарогу пад колы машын. А гэта ўжо праблема бяспекі нашага маладога насельніцтва...

— Дзякуй за гутарку і поспехаў вам.

Сяргей КУРКАЧ.

— Чым сёння жывуць шматдзетныя сем'і раёна?

— У нашым раённым аддзяленні асацыяцыі зараз 330 сем'яў, што з'яўляецца бадай самым буйным падраздзяленнем на тэрыторыі Мінска і ўвогуле Беларусі. Да нас прыходзяць розныя сем'і. Нехта разлічвае на гуманітарную дапамогу, нехта спрабуе праз нашу структуру ўладкаваць сваіх дзяцей на аздараўленне. Гэта так. Але мы яшчэ арганізоўваем і наведванне тэатраў, цырка і іншых забаўляльных устаноў. Супрацоўнічаем

У ААТ «АМКАДОР-УНІМАД» ШМАТ ПЛАНАЎ!

«Амкадор-Унімад» (універсальныя масты дарожныя) — адзінае прадпрыемства на тэрыторыі нашай краіны, якое спецыялізуецца на вытворчасці вядучых мастоў для спецтэхнікі, што выпускаецца ААТ «Амкадор». Гэта прадукцыя з'яўляецца імпартазамшчальнай.

— На сённяшні дзень яшчэ часткова набываюцца масты італьянскай і ўкраінскай вытворчасці. Але з павелічэннем выпуску нашай прадукцыі колькасць мастоў, што закупляюцца, будзе зніжана — гэта дазволіць хольдунгу «Амкадор» і краіне эканоміць валюту. Наша задача — да 2015 года выйсці на выпуск да 7 тысяч мастоў у год, — гаворыць цяперашні дырэктар ААТ «Амкадор-Унімад» Пётр ШЛЯЕЎ.

Галоўная задача — рэнтабельнасць

Прадпрыемства «Унімад» было створана 6 красавіка 1993 года, яго вытворчыя плошчы знаходзіліся ў Шабанах. У 2004 годзе ААТ «Амкадор» выкупіла долю ў статутным фондзе «Унімада» — такім чынам з'явілася ЗАТ «Амкадор-Унімад». У 2008 годзе вытворчасць мастоў дарожных «Амкадор-Унімад» была перанесена на тэрыторыю ААТ «Экспериментальны завод ім. М. Гастэлы».

— Завод ім. М. Гастэлы, які многія дзесяцігоддзі займаўся выпускам фурнітуры, на той момант быў стратным. У 2007-2008 гадах у яго адзначалася мінусавая рэнтабельнасць (мінус 20-22%), — гаворыць Пётр Шляеў. — Таму Указам Прэзідэнта Бе-

ларусі №646 ад 17.12.2007 г. было прынята рашэнне перапрафіліваць яго і аб'яднаць з ААТ «Амкадор». Кіраўніцтвам прадпрыемства ААТ «Амкадор» нам была пастаўлена задача перайсці на выпуск канкурэнтаздольнай высакаякаснай прадукцыі.

Пасля аб'яднання калектыў прыступіў да аднаўлення завода. Быў распрацаваны план тэхнічнага пераўзбраення на працяглы перыяд да 2015 года, у прыватнасці, у планах значылася пабудаванне новага вытворчага прадпрыемства агульнай плошчай 12 500 кв. м і закупка новага сучаснага абсталявання. Пачынаючы з 2009 года было закуплена японскае абсталяванне вытворчасці фірмы YAMAZAKI MAZAK. На сённяшні дзень

ужо маецца 8 станкоў. Прадпрыемства аснашчана суперсучасным, высокатэхналагічным абсталяваннем, якое дазваляе вырабляць прадукцыю сусветнага ўзроўню, павышае прадукцыйнасць працы. За 2012-2015 гады запланавана набыццё яшчэ каля 30 адзінак новага абсталявання: пад'ёмнатранспартнага, механічнага, металарэзнага — каб цалкам абсталяваць вытворчасць. У планах і новы зборачны канвеер, фарбавальная вытворчасць для грунтоўкі і афарбоўвання вырабаў.

Але не толькі тэхнічнай перааснасткай занята кіраў-

Цэх па вытворчасці мастоў.

Наладчык Дзмітрый Баранаў і аператары Цімафей Герасімовіч і Дзмітрый Бутусаў знаёмяцца з новым абсталяваннем.

чаваннем, — распавядае начальнік вытворча-дыспетчарскага аддзела Вольга ХЛУД. Вялікая ўвага на «Амкадоры-Унімад» надаецца ахове працы і тэхніцы бяспекі. Толькі ў мінулым і гэтым годзе прадпрыемства выдаткавала каля 100 млн рублёў на спецвпрачку і неабходныя сродкі індывідуальнай абароны.

— На тэрыторыі нашага прадпрыемства маецца спартзала, у якой пасля працоўнай змены ахвотныя займаюцца ў секцыях валебола, тэніса. Многія з іх удзельнічаюць у амкадо-

На аб'ектах мастоў.

раўскіх спартакіядах, адстойваючы гонар прадпрыемства, — кажа Вольга Хлуд. — На аснове дзейнага калектыўнага дагавора з мінулага года ўведзена матэрыяльная дапамога да водпуску, маюцца розныя даплаты — на нараджэнне дзіцяці, вяселле, да юбілеяў, выплываецца «дзіцячая» дапамога да школы. Прафсаюз выдзяляе пецёўкі на летняе аздараўленне дзяцей...

Токар Алег БЯЛІК.

Сёння «Амкадор-Унімад» стабільна плаціць падаткі і з'яўляецца выгадным прадпрыемствам для раёна. Паспяхова выконваецца ім і інвестыцыйная праграма. Так, на 2011-2012 гады падпісаны інвестыцыйны дагавор з Рэспублікай Беларусь на пастаўку высокатэхналагічнага абсталявання на агульную суму 25 млрд рублёў.

Тэмпы росту аб'ёму вытворчасці прадукцыі ААТ «Амкадор-Унімад» за сту-

часці мастоў новых мадыфікацый. Акрамя сваёй надзейнасці і даўгавечнасці, новыя канструкцыі тармазоў будучы з'яўляцца экалагічна чыстай прадукцыяй.

УНП 100010116

Сваірвалышчык Аляксандр ТАРНАЦІЦКІ.

ніцтва «Амкадор-Унімад». Тут добра разумеюць, што абсталяванне — гэта яшчэ не ўсё. Галоўнае — людзі, якія на ім працуюць.

— Мы ганарымся сваім калектывам і імкнёмся захаваць кадры. Многія з іх працуюць яшчэ з 1990-х гадоў. Сваіх рабочых мы перавучаем без адрыву ад вытворчасці, на працоўным месцы, і яны працягваюць працаваць ужо на новым абсталяванні. Некалькі спецыялістаў выяжджалі на стажыроўку ў Японію... Але, разам са ста-

рымі кадрамі, на нашым прадпрыемстве ўжо сфарміраваўся і касцяк маладога пакалення, — з гонарам заўважае дырэктар.

З клопатам пра людзей

Значную частку прыбытку прадпрыемства траціць на аднаўленне і добраўпарадкаванне старых вытворчых плошчаў, стварэнне нармальнага ўмоў для працы. «Летась мы адрамантавалі дах агульнай плошчай 600 кв. м. Раней зрабілі добры сучасны гардэроб на 100 ча-

Токар Мікалай БАРЫСАЎ і зubarзчык Аляксандр КАРЭТКА.

ААТ «Амкадор-Унімад» вырабляе масты вядучыя некіравальныя для фронтальных пагрузчыкаў груззадымальных ад 3 да 5 тон, для машын лесаспрамысловага комплексу і для вялічых пагрузчыкаў хольдунгу «Амкадор». На прадпрыемстве ажыццяўляецца таксама вытворчасць фільтразлементарнага паліўнага сістэмы трактароў МТЗ і некаторых тавараў народнага спажывання.

На прадпрыемстве працуюць 186 чалавек.

РУП «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр»:

У гэтым годзе РУП «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр» адсвяткаваў 90-гадовы юбілей. За гэты час прадпрыемства прайшло вялікі і слаўны шлях. З завода па выпуску вырабаў пратэзавання яно перарасло ў сучасную, аснашчаную па апошнім слове навуцы і тэхніцы, установу, якая забяспечвае людзей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі сродкамі пратэзавання, рознымі прыстасаван-

нямі, аказвае шматпрофільную рэабілітацыю. «Інваліды — людзі, пакрыўджаныя лёсам. І не кожны можа знайсці сілы справіцца з няшчасцем. Таму наша задача не толькі паспагадаць пацыенту ці выслухаць яго, а і падтрымаць добрым словам, надаць упэўненасці і вярнуць да паўнацэннага жыцця», — такою крэда калектыву прадпрыемства і яго генеральнага дырэктара Івана Мікалаевіча ВОЛКАВА.

Аўтарытэт трэба заваяваць

У працоўнай кніжцы генеральнага дырэктара Івана Мікалаевіча Волкава ўсяго тры запісы. Больш за 34 гады ён працуе ў сістэме сацыяльнага забеспячэння. У 1985 годзе ўзначаліў вытворчае аб'яднанне «Пратэзіст», якое выконвала выключна вытворчыя функцыі. Неўзабаве пад яго непасрэдным кіраўніцтвам была пашырана сетка пратэзна-артапедычных майстэрняў і атакель (Наваполацк, Орша, Пінск, Баранавічы, Брэст, Мазыр), рэканструаваны прадпрыемствы ў Віцебску і Магілёве, а ў Гомелі пабудавана новая. У Мінску ў 1988 годзе ўведзены ў эксплуатацыю пратэзна-артапедычны шпіталь з паліклінічнай на 300 наведваных у змену і стацыянарам на 80 ложкаў для першага, складанага і атыпічнага пратэзавання. А затым кіраўніцтва краіны паставіла перад прадпрыемствам задачы рэабілітацыйнага характару. У сувязі з гэтым у 1990 годзе «Пратэзіст» быў ператвораны ў РУП «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр». Пры непасрэдным удзеле Івана Мікалаевіча з 2001

года на прадпрыемстве створаны і функцыянае лячэбна-рэабілітацыйны комплекс, які ўключае ў сябе трэнажорныя і масажныя кабінеты, класы працоўнай рэабілітацыі, два басейны, спартыўную залу. На час рэабілітацыі пацыенты забяспечаны кваліфікаванай медыцынскай дапамогай. Спецыялісты Мінскага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта аказваюць ім кансультацыйныя паслугі. На базе лячэбна-рэабілітацыйнага цэнтра вядзецца падрыхтоўка спартсменаў — інвалідаў для удзелу ў міжнародных спаборніцтвах.

У складзе Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр» працуе спецыяльнае канструктарска-тэхналагічнае бюро з доследнай вытворчасцю, якое займаецца распрацоўкай нестандартнага абсталявання і яго выпускам. Спецыялісты цэнтра працуюць у цесным кантакце з Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі, з медыцынскімі клінікамі рэспублікі і іншымі арганізацыямі пры распрацоўцы новых тэхналогій, пратэзных вырабаў з новых палімерных і кампазіцыйных матэрыялаў. Усе вырабы праходзяць клінічныя выпрабаванні і маюць адпаведныя сертыфікаты. У цэнтры выкарыстоўваюцца традыцыйная і новая тэхналогія рэабілітацыі і пратэзавання. Створаны кабінет перспектывных тэхналогій.

Іван Волкаў — аўтар 72 артыкулаў, кнігі «Рэабілітацыя і пратэзаванне інвалідаў пасля ампутацыі ніжніх канечнасцяў». Ён прымае непасрэдны ўдзел у навуковых распрацоўках, з'яўляецца аўтарам і сааўтарам 5 вынаходніцтваў, 30 рацыяналізатарскіх прапановаў. Лаўрэат міжнароднай прэміі імя А.Г. Няболіна, узнагароджаны медалём «За працоўныя заслугі», ордэнам Пашаны, ганаровым знакам «Выдатнік сацыяльнай абароны», ганаровымі граматамі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, ганаровымі граматамі Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў. Указам Прэзідэнта Беларусі яму прысвоена ганаровае званне «Заслужаны работнік сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь». Іван Мікалаевіч з'яўляецца Ганаровым акадэмікам Міжнароднай акадэміі інфармацыйных тэхналогій, членам Усерасійскай гільдыі пратэзістаў-артапеды.

Ад майстэрні да сучаснага цэнтра

Першая пратэзная майстэрня ў нашай рэспубліцы была арганізавана ў 1922 годзе. Да пачатку Вялікай Айчыннай вайны ў БССР іх было створана тры. Знаходзіліся майстэрні ў распадзёжнай Міністэрства аховы здароўя і абслугоўвалі каля дзвюх тысяч чалавек. Пазней пытанні аказання пратэзна-артапедычнай дапамогі перайшлі ў кампетэнцыю Міністэрства сацыяльнага забеспячэння. І яго кіраўніцтва ўсур'ёз задумалася аб пашырэнні плошчаў майстэрняў і вытворчасці, паколькі штогод колькасць інвалідаў павялічвалася.

У 1964 годзе пабудаваны пратэзны завод са стацыянарам на 25 ложкаў, а ў 1988-м — пратэзна-артапедычны шпіталь з паліклінічнай на 300 наведваных у змену і стацыянарам на 80 ложкаў для першага, складанага і атыпічнага пратэзавання.

З 1990 года ў гісторыі прадпрыемства пачалася новая

вяха — вытворчае аб'яднанне «Пратэзіст» было перайменавана ў Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр» (РУП БПААЦ).

З успамінаў Івана Іванавіча Ламакі:

— 1-ы Загарадны завулак, па сутнасці, быў сапраўды загарадным. Знаходзіўся за мясцовай гарада. Большасць жыхароў завулка працавалі ў рамонтных майстэрнях. Побач з імі — барак, папярэднік цяперашняга лячэбна-рэабілітацыйнага комплексу. У чаканні пратэзаў тут жылі прыезджыя здалёку. Камендант інтэрната Сцяпанавіч Яўгенія (цеця Жэня) жыла ў гэтым жа бараку. Яна папіла ў печы, сачыла за парадкам і мыла адзенне для пацыентаў.

Адразу пасля акупацыі рамонтных майстэрні, але ўжо з шмільдай «Пратэзіст» завод, узнавілі работу. Было шмат інвалідаў, паколькі вайна пакалечыла многіх людзей. Усё жыццё Іван Іванавіч прапрацаваў у стальных цэху «Пратэзнага». Той велізарны ста-

нок, на якім ён працаваў, да нядарнага часу стаў у цэху. Разам з мужам працавала жонка Ганна Вікенцьеўна, дачка Лілія і суседзі. Дзеці пасляваеннага часу, якія жылі ў 1-м Загарадным, ужо на пенсіі. Ле-

тась была сустрэча аднакласнікаў з нагоды 50-годдзя з дня заканчэння школы. Успаміналі пасляваеннае дзяцінства, штабелі бярвенняў, людзей, якія чакалі пратэзаў, што выраблялі іх бацькі.

стацыянарнае пратэзаванне, навучанне хадзьбе і карыстанню пратэзаў. А таксама медыцынская дапамога ўрачоў розных спецыяльнасцяў, лячэбна-аздараўленчая фізкультура, аубучэнне інвалідаў даступным

Спалучэнне перадавога абсталявання і прафесіяналізму — залог поспеху

На прадпрыемстве наладжана работа цэху па выпуску пратэзных вырабаў, тэхнічных сродкаў сацыяльнай рэабілітацыі і артапедычнага абутку. Усяго ж выпускаецца больш за 3 тыс. найменняў прадукцыі для інвалідаў з уплывам медыцынскага прызначэння. Для інвалідаў усіх катэгорый і ўзроставых груп асвоена вытворчасць разнастайных сродкаў рэабілітацыі, якія раней у Беларусі не выпускаліся, а куп-

сталы да пакаёвых калёсак, сядзенні ў ванны пакой, перакладзіны пад'ёмныя і шмат чаго іншага.

Асвоена 61 адзінка пратэзных паўфабрыкатаў і дэталюў да пратэзаў. Абаронены аўтарскімі патэнтамі 3 прыстасаванні для распрацоўкі контрактур тазасцягнавага, каленнага, локцевага суглава, на чачвэртае вынаходніцтва паддадзена заяўка. Атрыманы патэнты на вынаходніцтва і запатэнтаваны ў Беларусі і Расійскай Федэрацыі 7 вырабаў. Укаранены ў вытворчасць 32 віды новых пратэзаў, 44 віды лячэбна-бандажных вырабаў, 46 відаў скураных паўфабрыкатаў, пратэзы грудной залозы, ліфы максімальнай гаўтэнасці, спецштаны, 26 відаў артызаў на ніжнія канечнасці, разнастайныя гарэскі, у тым ліку Шоно і іншыя. Выраблена 154 адзінкі нестандартнага абсталявання (выпрабавальныя стэндзі, станкі, прыстасаванні), больш за 500 адзінкаў аснасткі (прэс-формы, штампы, кандуктары, зварачныя прыстасаванні) і іншыя. Распрацаваны мадэлі і асвоены выпуск швейных вырабаў для дамоў-інтэрнатаў сістэмы Міністэрства працы і сацыяльнай абароны.

Вядучы інжынер-канструктар па прэс-формах Уладзімір ЗАМІНОН.

лялася за яе межамі. Спраектавана і выраблена 13 відаў і 17 найменняў інвалідных крэслаў-калясак рознага тыпу і прызначэння. У прыватнасці, пакаёвыя, прагулачныя, велакалыскі, 255 адзінак крэслаў-калясак па індыўідуальных эскізах. Асвоена вытворчасць 50 найменняў разнастайных тыпаў сродкаў сацыяльнай рэабілітацыі для дарослых і дзяцей. Гэта мыльцы, палачкі, трохколавая веласпеды для дзяцей з дзіцячым цэрэбральным паралічом. У шырокім асартымента стэндзі — стойкі, хадункі, крэслы, сталы ўніверсальныя з пад'ёмнікам і фіксаваным становішчам дзяцей, хворых на ДЦП, крэселкі для заняткаў і туалета, прыстасаванні для туалета,

Выпрабаванне новай калёскі для дзяцей, хворых на цэрэбральны параліч, праводзіць в.а. загадчыка лабараторыі інвэтэхнікі, сродкаў рэабілітацыі і прыстасаванняў Павел ЗЕЛЯНКЕВІЧ.

Для любога віду інвалідаў спорту патрэбны тэхнічныя прыстасаванні. Для удзелу інвалідаў-спартсменаў з парушэннем апорна-рухальнага апарату ў міжнародных спаборніцтвах па лыжных гонках і біятлоне распрацаваны канструктарская дакументацыя і выраблены сані лыжныя, для асваення адаптацыйнага веславання выпушчана спецыяльнае сядзенне для лодкі. Для удзелу ў спаборніцтвах па баскетболе і спартыўных танцах на інвалідных калёсках вырабляюцца спецыяльныя крэслы-каляскі актыўнага тыпу.

Прадпрыемствам распрацаваны і выпускаюцца разнастайныя мадэлі абутку вяснова-летняга і асенне-зімнага сезонаў для інвалідаў, дзяцей ва ўзросце да 18 гадоў і асоб пажылога ўзросту. Артапедычны абутак вырабляецца з фармаванымі дэкаратыўнымі раментамі, з выкарыстаннем разнастайнага матэрыялу для верху — велюру, лаку, з апрацоўкай «перламуру» і іншымі. Выкарыстоўваецца шырокая каларыявая гама, фармаваныя пласціны для падэшваў з разнастайнымі малюнкамі хадовай паверхні. Прымяненне такіх тэхналогій садзей-

нічае павышэнню эксплуатацыйных уласцівасцяў абутку і дазваляе цалкам задаволіць патрэбы заказчыка.

Менавіта для задавальнення запатрабаванняў насельніцтва на прадпрыемстве пастаянна вядзецца работа па асваенні новых тэхналогій і ўкараненні іх у вытворчасць. Для прафілактыкі і лячэння плоскаступнёвасці, плоскавальгусных і іншых відаў дэфармацыі ступні, для хворых на цукровы дыябет шырока вытворчасці шматслойных артапедычных вуцілак метадам вакуумнага фармавання з сучасных матэрыялаў. Яны павышаюць актывнасць памяншэнню напружкі на ступні. Успешная структура матэрыялаў валодае марудна ўзнаўляльнымі ўласцівасцямі. Гэта асабліва важна пры вырабе вуцілак для хворых на цукровы дыябет. У тым ліку, вуцілкі робяцца і на індыўідуальны заказ.

Артапедычныя вуцілкі вырабляюцца з прымяненнем спецыяльнага праграма-апаратнага комплексу, які садзейнічае больш дакладнаму вызначэнню дэфектаў ступні, чым пры традыцыйным метадае. Акрамя таго, укаранена тэхналогія выпуску артызаў і ніжніх канечнасцяў з нізкатэмпературных пластыкаў. Яна дазваляе знізіць тэрміны вырабу прыстасаванняў. Спецыялісты

Адміністратар Наталія БУЗЛАК.

Самая вялікая ўзнагарода — удзячнасць пацыентаў

Сёння РУП «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр» — сучаснае прадпрыемства, якое абсталявана па апошнім слове тэхнікай, з перадавымі тэхналогіямі. Аналагаў яму няма ні ў Беларусі, ні на ўсёй постсаветскай прасторы. Гэта ўнікальнае прадпрыемства. І адметнае яно менавіта тым, што аказвае медыцынскія, фізічныя, сацыяльныя і прафесійныя паслугі ў комплексе. Гэта выраб тэхнічных сродкаў сацыяльнай рэабілітацыі, праектаванне і выраб інвалідных крэслаў-калясак, шыццё артапедычнага абутку па індыўідуальных заказах,

рабочым прафесіянам. Пры гэтым ім выдаюцца адпаведныя кваліфікацыйныя дакументы. Гэта вельмі важна, паколькі людзі з абмежаванымі магчымасцямі могуць уключыцца ў працэс эканамічнай самастойнасці і інтэграцыі ў грамадства. Штогод паслугамі аднаўленчага цэнтра карыстаюцца каля 170 тыс. чалавек.

Варта зазначыць, што з моманту стварэння значна ўмацавалася матэрыяльна-тэхнічная база. РУП БПААЦ мае сетку філіялаў і майстэрняў у Гомелі, Гродне, Віцебску, Магілёве. Пабудаваны і новы філіял у Баранавічах. Адкрыты пратэзна-артапедычны майстэрні і атакель ў Баўрыўску, Пінску, Мазыры, Брэсце, Лідзе, Наваполацку. У 2008 годзе пачата будаўніцтва корпуса сацыяльнай рэабілітацыі, які размешчаны амаль што побач з паліклінічнай і стацыянарам пратэзна-артапедычнага шпіталь.

У бліжэйшым перспектыве — завяршэнне рэканструкцыі цэха па вытворчасці тэхнічных сродкаў сацыяльнай рэабілітацыі. Сучасны праект прадугледжвае выдатную базу з інвацыійнымі тэхналогіямі, абсталяваннем і доследнай вытворчасцю.

Бадай, няма ў рэспубліцы прадпрыемства, якое б мела столькі ўзнагарод і пашаны. РУП «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр» неаднаразова ўзнагароджвалася дыпломамі і спецыяльнымі прэміямі міжнародных конкурсаў за лепшыя практычныя вынікі рэабілітацыі ветэранаў вайны, удзельнікаў лакальных канфліктаў і членаў іх сем'яў, а таксама за актыўную работу па тэмаўскай і сацыяльнай рэабілітацыі інвалідаў, за вялікі ўклад у развіццё стандартызцыі, выпуск якаснай і канкурэнтаздольнай прадукцыі.

— Па выніках II конкурсу на лепшую ўстанову па прафілактыку захворванняў, умацавання здароўя і рэабілітацыі ветэранаў вайны і ўдзельнікаў лакальных канфліктаў, які правёў Камітэт па справах вайнаў-інтэрнацыяналістаў пры Савецкім кіраўніцтву ўрадаў СНД, узнагароджана VIP-дыпломам «Унікальная рэабілітацыйна-адукацыйная ўстанова СНД», — не без гонару за сваё прадпрыемства і калектыву адзначыла намеснік генеральнага дырэктара па ідэалагічнай і сацыяльнай рабоце Таццяна Самуілк. — А ў 2009-м прадпрыемства пацвердзіла званне «Унікальная рэабі-

літацыйна-адукацыйная ўстанова», стаўшы пераможцам III Міжнароднага конкурсу на званне лепшай установы краін СНД па прафілактыку захворванняў, умацавання здароўя і рэабілітацыі ветэранаў вайны і ўдзельнікаў лакальных канфліктаў, які правёў Камітэт па справах вайнаў-інтэрнацыяналістаў пры Савецкім кіраўніцтву ўрадаў СНД, узнагароджана VIP-дыпломам «Унікальная рэабілітацыйна-адукацыйная ўстанова СНД», — не без гонару за сваё прадпрыемства і калектыву адзначыла намеснік генеральнага дырэктара па ідэалагічнай і сацыяльнай рабоце Таццяна Самуілк. — А ў 2009-м прадпрыемства пацвердзіла званне «Унікальная рэабі-

літацыйна-адукацыйная ўстанова», стаўшы пераможцам III Міжнароднага конкурсу на званне лепшай установы краін СНД па прафілактыку захворванняў, умацавання здароўя і рэабілітацыі ветэранаў вайны і ўдзельнікаў лакальных канфліктаў, які правёў Камітэт па справах вайнаў-інтэрнацыяналістаў пры Савецкім кіраўніцтву ўрадаў СНД, узнагароджана VIP-дыпломам «Унікальная рэабілітацыйна-адукацыйная ўстанова СНД», — не без гонару за сваё прадпрыемства і калектыву адзначыла намеснік генеральнага дырэктара па ідэалагічнай і сацыяльнай рабоце Таццяна Самуілк. — А ў 2009-м прадпрыемства пацвердзіла званне «Унікальная рэабі-

літацыйна-адукацыйная ўстанова», стаўшы пераможцам III Міжнароднага конкурсу на званне лепшай установы краін СНД па прафілактыку захворванняў, умацавання здароўя і рэабілітацыі ветэранаў вайны і ўдзельнікаў лакальных канфліктаў, які правёў Камітэт па справах вайнаў-інтэрнацыяналістаў пры Савецкім кіраўніцтву ўрадаў СНД, узнагароджана VIP-дыпломам «Унікальная рэабілітацыйна-адукацыйная ўстанова СНД», — не без гонару за сваё прадпрыемства і калектыву адзначыла намеснік генеральнага дырэктара па ідэалагічнай і сацыяльнай рабоце Таццяна Самуілк. — А ў 2009-м прадпрыемства пацвердзіла званне «Унікальная рэабі-

літацыйна-адукацыйная ўстанова», стаўшы пераможцам III Міжнароднага конкурсу на званне лепшай установы краін СНД па прафілактыку захворванняў, умацавання здароўя і рэабілітацыі ветэранаў вайны і лакальных канфліктаў. У 2011 годзе калектыву стаў лаўрэатам

Траўматолаг-артапед Валентын ПАВЛОВІЧ і тэхнік-працэзіст Тамара ЕРМАЛОВНА.

праміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў галіне працы за дасягненне высокіх паказчыкаў у сацыяльна-эканамічным развіцці.

Але самымі значнымі для прадпрыемства былі і застаюцца шматлікія падзякі пацыентаў (а іх сёння ў рэспубліцы звыш 200 тыс.) за аказанне ім пратэзна-артапедычнай дапамогі.

Адаптаванне ў грамадства

У ліпені 2001 года на прадпрыемстве адкрыты Вучэбны цэнтр прафесійнай рэабілітацыі па падрыхтоўцы, перападрыхтоўцы і павышэнні кваліфікацыі інвалідаў, цяпер ён называецца спецыялізаваным адукацыйна-рэабілітацыйным цэнтрам. Гэтая структура згодна з дагаворам з упраўленнямі па працы, занятасці і сацыяльнай абароне гарадскіх і раённых

людзей з абмежаванымі магчымасцямі руху. Штогод праз стацыянар, разлічаны на 80 месцаў, праходзіць больш за 1000 чалавек, у тым ліку 700 пратэзуюцца ўпершыню. Вельмі важна, што адначасова з гэтым усе пацыенты атрымліваюць курс аднаўленчага лячэння ў аддзяленні медыцынскай рэабілітацыі. Тут іх дадаткова абследаюць, кансультуюць. Акрамя таго, за імі вядуць медыцынскае назіранне, для іх фарміруюць індыўідуальныя комплексныя праграмы рэабілітацыі, якія ўключаюць фізіятэрапію, кінезатэрапію, псіхатэрапію, рэфлексатэрапію, мануальную тэрапію. За час работы назлашаны пэўны вопыт у рэабілітацыі хворых артапедычнага профілю. Прыём і абслугоўванне вядуць высокакваліфікаваныя спецыялісты. Сучаснае медыцынскае абсталяванне дазваляе выкарыстоўваць новыя рэабілітацыйныя метады. У прыватнасці, апарат «Лімбавіжан» прызначаны для паліявання цыркуляцыі лімфы, крыві і паярэдвання трамбозаў. З дапа-

могай апарата «Іонасон-эксперт» праводзіцца індыўідуальная электратэрапія з магчымасцямі дыягностыкі. Тут закладзена 19 відаў электратэрапіі. Апарат лазерны тэрэрапіі «Крыніца» генеруе выпраменьванне ультрафіялетавага, чырвонага і інфрачырвонага спектраў. У параўнанні з газавымі лазерамі ён кампактны і надзейны ў рабоце. Ён незамены пры лячэнні ран, язваў, посттраўмаў тычнага блю, захворванняў суставаў.

Рэнтгенадыягностычная сістэма «Мавіллап» дазваляе значна палепшыць якасць здымкаў пры змяшэнні прамянявай нагрузкай на чалавека. Рэфлексадіягностычны і тэрапеўтычны камп'ютарны комплекс «Кадр-16» прымяняецца для падрабязнай дыягностыкі з уплывам найбольш аптымальных варыянтаў лячэння.

Водалячэбная ванна «Аквадзія-80» служыць для правядзення працэдуры падводнага душа.

Некалькі гадоў таму за кошт рэспубліканскага бюджэту пабудаваны лячэбна-рэабілітацыйны комплекс. З уводам яго ў эксплуатацыю значна пашырыліся магчымасці па правядзенні комплекснай рэабілітацыі інвалідаў з захворваннямі апорна-рухальнага апарату. Тут з'явілася новае падраздзяленне, якое ўключае плавальныя басейны, спартыўную і трэнажорную залы, аддзяленні аэрацэпелючэння, масажныя кабінеты, кабінеты граэлячэння і гальванаграфіі. Разам з гэтым з'явілася магчымасць праводзіць і прафесійную рэабілітацыю.

У сучасным трэнажорным зале.

Урач ультрагукавой дыягностыкі Алена ЕПЛІСЕЕВА.

праміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі ў галіне працы за дасягненне высокіх паказчыкаў у сацыяльна-эканамічным развіцці.

Але самымі значнымі для прадпрыемства былі і застаюцца шматлікія падзякі пацыентаў (а іх сёння ў рэспубліцы звыш 200 тыс.) за аказанне ім пратэзна-артапедычнай дапамогі.

Адаптаванне ў грамадства

У ліпені 2001 года на прадпрыемстве адкрыты Вучэбны цэнтр прафесійнай рэабілітацыі па падрыхтоўцы, перападрыхтоўцы і павышэнні кваліфікацыі інвалідаў, цяпер ён называецца спецыялізаваным адукацыйна-рэабілітацыйным цэнтрам. Гэтая структура згодна з дагаворам з упраўленнямі па працы, занятасці і сацыяльнай абароне гарадскіх і раённых

У прыёмнай — намеснік начальніка канструктарскага аддзела Уладзімір КІРЫЕНКА і намеснік гапоўнага ўрача Алена АЛЬЗОВА.

людзей з абмежаванымі магчымасцямі руху. Штогод праз стацыянар, разлічаны на 80 месцаў, праходзіць больш за 1000 чалавек, у тым ліку 700 пратэзуюцца ўпершыню. Вельмі важна, што адначасова з гэтым усе пацыенты атрымліваюць курс аднаўленчага лячэння ў аддзяленні медыцынскай рэабілітацыі. Тут іх дадаткова абследаюць, кансультуюць. Акрамя таго, за імі вядуць медыцынскае назіранне, для іх фарміруюць індыўідуальныя комплексныя праграмы рэабілітацыі, якія ўключаюць фізіятэрапію, кінезатэрапію, псіхатэрапію, рэфлексатэрапію, мануальную тэрапію. За час работы назлашаны пэўны вопыт у рэабілітацыі хворых артапедычнага профілю. Прыём і абслугоўванне вядуць высокакваліфікаваныя спецыялісты. Сучаснае медыцынскае абсталяванне дазваляе выкарыстоўваць новыя рэабілітацыйныя метады. У прыватнасці, апарат «Лімбавіжан» прызначаны для паліявання цыркуляцыі лімфы, крыві і паярэдвання трамбозаў. З дапа-

могай апарата «Іонасон-эксперт» праводзіцца індыўідуальная электратэрапія з магчымасцямі дыягностыкі. Тут закладзена 19 відаў электратэрапіі. Апарат лазерны тэрэрапіі «Крыніца» генеруе выпраменьванне ультрафіялетавага, чырвонага і інфрачырвонага спектраў. У параўнанні з газавымі лазерамі ён кампактны і надзейны ў рабоце. Ён незамены пры лячэнні ран, язваў, посттраўмаў тычнага блю, захворванняў суставаў.

Рэнтгенадыягностычная сістэма «Мавіллап» дазваляе значна палепшыць якасць здымкаў пры змяшэнні прамянявай нагрузкай на чалавека. Рэфлексадіягностычны і тэрапеўтычны камп'ютарны комплекс «Кадр-16» прымяняецца для падрабязнай дыягностыкі з уплывам найбольш аптымальных варыянтаў лячэння.

Водалячэбная ванна «Аквадзія-80» служыць для правядзення працэдуры падводнага душа.

Некалькі гадоў таму за кошт рэспубліканскага бюджэту пабудаваны лячэбна-рэабілітацыйны комплекс. З уводам яго ў эксплуатацыю значна пашырыліся магчымасці па правядзенні комплекснай рэабілітацыі інвалідаў з захворваннямі апорна-рухальнага апарату. Тут з'явілася новае падраздзяленне, якое ўключае плавальныя басейны, спартыўную і трэнажорную залы, аддзяленні аэрацэпелючэння, масажныя кабінеты, кабінеты граэлячэння і гальванаграфіі. Разам з гэтым з'явілася магчымасць праводзіць і прафесійную рэабілітацыю.

АД ДРОБНАЙ ВЫТВОРЧАСЦІ ДА ІНАВАЦЫЙНАГА ПРАДПРЫЕМСТВА

Людзі — залаты фонд прадпрыемства

Бясспрэчна, без дружнага калектыву ў цэлым і кожнага працаўніка паасобку, без прадуманай эканамічнай палітыкі і ўдзяльнага кіраўніцтва прадпрыемства не змогло б дабіцца такіх поспехаў. «Людзі — наш залаты фонд», — гаворыць генеральны дырэктар, заслужаны работнік сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь Іван Волкаў. — Добрае імя прадпрыемству стваралася пакаленнямі яго работнікаў. Неацэнны ўклад у яго развіццё ўнеслі ветэраны і тыя, хто пайшоў на заслужаны адпачынак.

Іван Мікалаевіч называе дзясяткі прызвіччаў. Больш за 40 гадоў аддалі роднаму прадпрыемству ветэраны Тамара Васільеўна Палтаран, Барыс Аляксеевіч Шункевіч, Святлана Мікалаеўна Назімава, Георгій Мікалаевіч Пракурат, Зінаіда

Іван Мікалаевіч называе дзясяткі прызвіччаў. Больш за 40 гадоў аддалі роднаму прадпрыемству ветэраны Тамара Васільеўна Палтаран, Барыс Аляксеевіч Шункевіч, Святлана Мікалаеўна Назімава, Георгій Мікалаевіч Пракурат, Зінаіда

Іван Мікалаевіч называе дзясяткі прызвіччаў. Больш за 40 гадоў аддалі роднаму прадпрыемству ветэраны Тамара Васільеўна Палтаран, Барыс Аляксеевіч Шункевіч, Святлана Мікалаеўна Назімава, Георгій Мікалаевіч Пракурат, Зінаіда

Намеснік генеральнага дырэктара па ідэалагічнай і сацыяльнай рабоце, начальнік аддзела кадраў Таццяна САМУІЛІК.

еца матэрыяльна дапамога на аздараўленне і лячэнне, тым, хто ўступае ў шлюб, або нарадзіў дзіця — таксама. У выпадку смерці работніка выдаюцца грошы сваякам на пахаванне. Выплаты належыць таксама юбілярам пры дасягненні 20-гадовага стажу работы, пры выхадзе на пенсію.

Адміністрацыя сумесна з прафкамам шмат увагі надае арганізацыі культурнага адпачынку, паліпашэнню ўмоў працы. За апошнія гады праведзена маштабная работа па ўцяпленні будынка цэнтра, рамонт у цэхах і кабінетах.

На сённяшні дзень ў цэнтры працуе 820 чалавек. Гэта высокая прафесійная, адданая спра-

слугі перад грамадствам і дзяржавай работнікі цэнтра неаднаразова ўзнагароджваліся. Медалі «За працоўныя заслугі» маюць 4 чалавекі, званне «Заслужаны работнік сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь» — 2. Многія заахвочаны Ганаровымі граматамі Савета Міністраў Беларусі, Мінскага гарадскога Савета дэпутатаў, Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта, Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, адміністрацыі Фрунзенскага раёна сталіцы, многім аб'яўлены падзякі, іх фотадыякі і імяны занесены на Дошку гонару Міністэрства працы і сацыяльнай абароны.

цю, але і перыядычна праходзіць пратэставанне. Мне вырабляюць пратэз нагі з выкарыстаннем камплектных частак і паўфабрыкатаў германскай фірмы ОТТО ВОСК. Гэта дазваляе мне актыўна рухацца, не адчуваючы дыскамфорту. Карыстаюся паслугамі лячэбна-рэабілітацыйнага комплексу. Вялікі дзякуй кіраўніцтву і персаналу цэнтра за чупае і ўважлівае стаўленне.

Людміла Ваўчок, шматразовая чэмпіёнка Паралімпійскіх гульняў, пераможца конкурсу «Жанчына года — 2012»:

— У 20 гадоў я бегала на доўгія дыстанцыі і ўваходзіла ў зборную Беларусі па лёгкай атлетыцы. Аднак недарэчная вы-

тры, дзе я заваявала залаты і срэбраныя медалі, а таксама спецыяльнае сядзенне ў лодку для ўдзелу ў спаборніцтвах па акадэмічным вяславанні. У лячэбна-рэабілітацыйным комплексе наведваю бассейн і трэнажорную залу. Тут створаны ўсе ўмовы для безбар'ернага прасторы інвалідна-калясачніка. Выдатнае абсталяванне і ветлівы персанал дапамагаюць узначляць і падтрымліваць фізічную форму і як вынік — добра падрыхтавацца да спаборніцтваў. Вельмі ўдзячна работнікам цэнтра за падтрымку.

мне магчыма атрымаць прафесію, паколькі цяпер магу абслуговаць сябе самастойна.

Андрэй Гагунаў, інвалід-калясачнік, майстар па рамонце абутку:

— У 2004 годзе са мной здарыўся няшчасны выпадак, які пацягнуў за сабой парашэнне апорна-рухальнага апарату. Пасля лячэння я не змог працаваць па ранейшай спецыяльнасці, паколькі былі супрацьпаказанні. У 2009 годзе прайшоў спецыяльную рэабілітацыю ў Вучэбным цэнтры па спецыяльнасці сталяр. Тут да мяне паставіліся з асаблівай увагай і клопатам.

Затым працаўладкаваліся на спецыяльнасці сталяр. Тут да мяне паставіліся з асаблівай увагай і клопатам.

Затым працаўладкаваліся на спецыяльнасці сталяр. Тут да мяне паставіліся з асаблівай увагай і клопатам.

— Калісьці я быў здаровым хлопцам... але ад лёсу не ўцячэш. Няшчасны выпадак усё перакрэсліў у маім жыцці. У маім становішчы ніколі не павіныя былі панікі і расчараванне. Галоўнае — мець сілу волі, бадзёрасць духу і цвёрда верыць у сябе, імкнуцца быць карысным для ўсіх і рабіць для гэтага усё, што ад мяне залежыць. У 2011 годзе з'явілася магчымасць прайсці навучанне па прафесіі абутніка ў Вучэбным цэнтры РУП БГААЦ. Са мной займаліся спецыялісты, вопытныя майстры. Цяпер я працую ў камбінаце бытавога абслугоўвання «Навінка». Дзякуй за тое, што ёсць такая навукальная ўстанова.

Швачка Таццяна КОУШ і начальнік цэха па вытворчасці пратэзных вырабаў Галіна ШАНЬКОВА.

Адольфаўна Бароўская, Рыгор Ігнатавіч Кульбакоў і шмат хто іншы. Былы дырэктар вытворчага аб'яднання «Пратэзіст» Валянцін Канстанцінавіч Філіпчык узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, галоўны інжынер Таліна Анціпаўна Клячан — медалём «Ветэран працы», ёй прысвоена ганаровае званне «Заслужаны работнік прамысловасці БССР», яе імя занесена ў Кнігу гонару Міністэрства сацыяльнага забес-

моладзі, выхоўваюць сапраўдных патрыётаў.

Клопат і увагу адчуваюць і тыя, хто сёння працуе. Паміж наймальнікам і прафсаюзным камітэтам заключаны калектыўны дагавор, скіраваны на абарону законных правоў і інтарэсаў кожнага работніка.

— Першая і самая галоўная сацыяльная гарантыя — забеспячэнне кожнага работніка, — адзначаюць генеральны дырэктар. — Другая — своечасовая выпла-

та заробнай платы. І якія б цяжкасці не былі, цэнтр ніводнага разу не прастойваў і не затрымліваў выплаты заробку.

Акрамя таго, наймальнік застрахаваў сваіх работнікаў з тым, каб пры дасягненні пенсійнага ўзросту людзі атрымлівалі, акрамя працоўнай, і дадатковую пенсію. Не эканоміць адміністрацыя і на страўніках сваіх працаўнікоў: для зніжэння кошту абедаў штодзень даплачвае кожнаму 10 тыс. рублёў, незалежна ад таго, наведвае ён сталовую ці не. І такая мера апраўдвае сябе. Прынамсі, людзі пачалі больш ахвотна наведваць сталовую, ужываць гарачыя стравы. Калі раней многія пакідалі на захворванні страўнікава-кішачнага тракту і звярталіся ў праф-кам па санаторна-курортныя пуцёўкі, то цяпер такіх праблем няма.

Работнікам прадастаўлена магчымасць карыстацца ўсімі медыцынскімі працэдурамі і паслугамі, якія ёсць у цэнтры. Нядаўна амаль 100% работнікаў накіравалі на УГА. Па яго выніках некаторым працаўнікам давалася ў тэрміновым парадку рабіць аперацыю на шчытападобнай залозе. Так што такое расшэражэнне кіраўніцтва было правільным і своечасовым.

Акрамя таго, пры адыходжанні ў працоўны воплук да-

Зняцце мерак для вырабу артапедычнага абутку на індывідуальны заказ праводзіць інжынер-тэхнолаг Марыя СОЊІК.

ве спецыялісты, здольныя прымаць кампетэнтныя рашэнні і рэалізоўваць іх на практыцы. Штогод яны павышаюць свой адукацыйны ўзровень і кваліфікацыю, удасканальваюць майстэрства і ўкараняюць новыя метады работы.

За асабліва працоўныя за-

3 Кнігі заўваг і прапапоў

Дзмітрый Краўцэвіч, інвалід 1 групы, сярэбраны прызёр Паралімпійскіх гульняў у Афіннах па плаванні, інструктар-метадыст РУП БГААЦ:

— У цэнтры не толькі пра-

даквоўся ў 2001 годзе перакрэсліла ўсе мае планы... Урачы сабралі мяне літаральна па частках, усталі ў спіну металіканструкцыю...

Карыстаюся паслугамі даўно. Тут мне зрабілі сані для ўдзелу ў лыжных гонках у Туры-

Возьмем твой боль

Аляксандр Маўкаленка працуе на прадпрыемстве ўжо 15 гадоў, апошнія 6 гадоў узначальвае цэх пратэзна-артапедычнага абутку. Усяго ў цэхах чатыры участкі — пад'ёмны капілоў, раскройны, шыцця нарыхтовак, абутку.

— Наша праца нялёгка, спецыфічная. Але з такім калектывам (а гэта сапраўдны прафесіяналы, якія на прадпрыемстве па 20 і больш гадоў) справа заўсёды ідзе спарна, — кажа ён пра сваіх калег. — Мы вырабляем абутак для людзей, у якіх дэфармаваныя ногі, да гіпсавых негатывах. Гэта дастаткова цяжкі і працаёмкі працэс. Затое чалавек, які мае,

памогучы нешта выправіць. Мы, напрыклад, вырабляем артапедычныя вусцілкі для лячэння плоскаступнёваасці ног. Але іх можна насаціць і здароваму чалавеку для прафілактыкі. Навукай даказана, што няма ніводнага чалавека, у якога была б аднолькавая даўжыня абедзвюх ног. І нават самае нязначнае адхіленне ўплывае на пазваночнік, — заўважыла намеснік генеральнага дырэктара па ідэалагічнай і сацыяльнай рабоце Таццяна Самуілік.

Зрэшты, гэтыя словы пацвердзіла і начальнік цэха па выпуску пратэзных вырабаў Галіна Шанькова.

— Мы шыём ліфы максімальнай гатоўнасці для жанчын, якія носяць пратэз грудной залозы пасля аперацыі.

Раскройчык матэрыялаў Наталія СІПІЧ і начальнік цэха пратэзна-артапедычнага абутку Аляксандр МАЎКАЛЕНКА.

напрыклад, дэфармацыю ступні, зможа ў ім лёгка хадзіць, вясці актыўны лад жыцця.

Варта дадаць, што тут выкарыстоўваюць разнастайны матэрыял для вырабу абутку, — і айчыны і імпортны з натуральнай скуры разнастайных каляровых гам. У калектыве імкнучца, каб дзіцячы абутак выглядаў вельмі прыгожа, ярка, а таксама, каб дзіця яго магло зафіксаваць з рознымі артапедычнымі прыстасаваннямі, што не дазваляе развівацца іншым спадарожным захворванням апорна-рухальнага апарату.

— Сапраўды, мы выпускаем многа вырабаў, якія служача для таго, каб аблегчыць тое, што вылічыць ужо нельга. Нашэнне гарэсціка аблягае захворванне пазваночніка, ног. Рэкламаты, розныя падтрымліваючы прыстасаванні на першапачатковым этапе да-

Каб зроблены абутак адпавядаў усім патрабаванням, яго абавязкова аглядаць кантрольны майстар Святлана ВАСІЛЕЎСКАЯ.

перспектыўны, то ў далейшым накіроўваем яго на вучобу ў Санкт-Пецярбург у сацыяльны тэхнікум. Пасля заканчэння курса яны могуць прадоўжыць вучобу ў Паўночна-Заходнім тэхнічным універсітэце. За навучанне плаціць прадпрыемства, — гаворыць Таццяна Уладзіміраўна.

Мадэльер капілоў Вадзім ВАСЮКЕВІЧ.

На любы густ

Магазін артапедыі і сродкаў сацыяльнай рэабілітацыі адкрыўся два гады таму назад. За гэты час ён стаў папулярным не толькі сярод людзей з абмежаванымі магчымасцямі, але і саміх работнікаў цэнтра.

— Тут прадстаўлена прадукцыя прадпрыемства, а таксама разнастайныя прыстасаванні для інвалідаў вытворчасці расійскай і беларускіх фірмаў.

Прапапоўваюцца і спадарожныя тавары: спартыўныя касцюмы, трыкатажныя, галантарэйныя вырабы, купальнікі, шапачкі для плавання, парасоны, акулеры, касметыка.

Свае любы тавар у лік заробнай платы, і яны гэтым правам ахвотна карыстаюцца. Усяго ж на прылаўках налічваецца больш за 200 найменняў, — расказала загадчыца крамы Алена Клімовіч.

Крама будзе расшырацца, паколькі будзеца гасцініца, і на першым паверсе прадугледжаны гандлёвыя плошчы. «Акрамя таго, у нас працуе яшчэ і кіёск. Асартымент у ім меншы, але тут ёсць самае неабходнае: хадунны, палачкі, артапедычныя вусцілкі, пратэзы для малочнай залозы, кампрэсійная бялізна.

Плануем адкрыць пункты аптовага гандлю ў Баранавічах, Гомелі, дзе ёсць нашы філіялы, а таксама ў Аксакаўшчыне. Ужо закупілі абсталяванне, заключылі папярэднюю дамоўленасць з кіраўніцтвам рэабілітацыйнага цэнтра.

Загадчыца крамы Алена КЛІМОВІЧ.

У кіёску.

Рэспубліканскаму ўнітарнаму прадпрыемству «Беларускі пратэзна-артапедычны аднаўленчы цэнтр» патрабуюцца:

- бляхар;
- электрамэнцёр па рамонце электраабсталявання;
- фрэзероўшчык;
- рымар;
- токар;
- сталяр;
- плітчнік-абліцоўшчык;
- слесар механазборных работ (магчымая перакваліфікацыя на механіка пратэзна-артапедычных вырабаў);
- слесар-сантэхнік;
- слесар па рамонце сістэм вентыляцыі;
- інжынер-праграміст (праграмаванне 1С; вопыт работы ад 2-х гадоў);
- маляр;
- швачка па пашыве гарэсціных вырабаў.

Стабільная заробная плата, поўны сацыяльны пакет, забяспечанае харчаваннем, на базе цэнтра працуе лячэбна-рэабілітацыйны комплекс (саўна, басейн, трэнажорная зала, кансультацыі ўрачоў-спецыялістаў).

Звяртайцеся ў аддзел кадраў на адрас: г. Мінск, вул. Адоўскага, 10 (ст. метро «Пушкінская»).

Тэл. 251 11 19

«Белпласт» набірае вышыню

Калектыўнае прадпрыемства завод «Белпласт». Менавіта пад такой назвай яно існуе з 1993 года. У 1948-м гэта была арцель, пазней — арцель «4-я сталінская пляцігодка», якая займалася вытворчасцю тавараў бытавога прызначэння. У 1960 годзе арцель была перайменавана ў фабрыку культтавараў, якая вырабляла аўтаручкі, значкі, люстэркі ў аправе, мыльніцы, брошкі, партсігары і іншую прадукцыю. Больш падрабязна аб заводзе распавёў дырэктар ААТ «Завод «Белпласт» Алег ЛАПЦЕУ.

— выраб ўпакоўкі і тары з графкардону.

Усяго ж на заводзе працуе больш за 150 чалавек.

— Пакупнікам, відаць, будзе цікава даведацца, ці можна набыць прадукцыю вашага прадпрыемства паштучна?

— Такая магчымасць ёсць. У нашай фірменнай краме, якая знаходзіцца па адрасе: г. Мінск, вуліца Гусоўскага, 2. Час работы яе — з 10.00 да 18.00 без абеда. Дарчы, цяпер у нас праходзіць акцыя «летнія зніжкі». На ўвесь асартымент цэны зменшаны, прычым, як паказалі маркетынговыя даследаванні, яны самыя нізкія па Мінску. Нашу прадукцыю можна купіць таксама больш чым у 120 гандлёвых пунктах сталіцы. У тым ліку і ў такіх флагманаў нашага гандлю, як ЦУМ, ГУМ, універмаг «Беларусь», гандлёвых цэнтрах «ОМА», «Прастор» і практычна ва ўсіх больш дробных магазінах (аддзелах).

— Вы расказалі ў агульных рысах пра сваю прадукцыю. А калі пакупнікі зацікавіць штосьці больш канкрэтнае, дзе ён можа атрымаць і азнаёміцца з прайс-лістам або камерцыйнай прапановай?

— На нашым сайце www.belplast.by шырока прадстаўлены ўвесь асартымент, а таксама цэны на вырабы. І, бясспрэчна, ва ўпраўленні маркетынгу, якое з'яўляецца неад'емнай часткай дзейнасці нашага прадпрыемства і арыентавана на задавальненне патрэб пакупнікоў.

— Якім чынам вы дастаўляеце сваю прадукцыю ў іншыя гарады краіны і за яе межы?

— На прадпрыемстве ёсць свой аўтапарк, з дапамогай якога мы і дастаўляем прадукцыю ва ўсе рэгіёны Беларусі і за яе межы. Актыўна мы супрацоўнічаем з Расійскай Федэрацыяй і Рэспублікай Казахстан.

— Алег Іванавіч, з вашых адказаў можна зрабіць вывад, што недахопу ў заказчыках няма. Калі ласка, раскажыце пра тры арганізацыі, з якімі працуеце?

— У нас вядзецца бесперапынны кантроль і сканіраванне пастаянных «заказных» кліентаў. Гэта навукова-вытворчае таварыства «Энерга-прамбуд», ЗАТ «Фабрыка галаўных убораў «Людміла», ААТ «Мотавела», ААТ «Экран», ААТ «МАПІД» і іншыя. Мы працуем таксама з гасцінічнымі комплексамі,

буйнымі дыскаўнтарамі, аптэчнымі базамаі. Заключаны дагаворы з такімі «заказнымі» кліентамі, як лідская «Лакафарба», Мінская люстэркавая фабрыка і іншыя. Вядзем сезонную работу па прапанове нашай прадукцыі для будаўнічых арганізацый,

— Прадпрыемства мае багатую гісторыю і прайшло доўгі шлях пераўтварэння. Якое яго сёння, Алег Іванавіч?

— Адкрытае акцыянернае таварыства «Завод «Белпласт» — адно з найбольш стабільных прадпрыемстваў, якое актыўна развіваецца і займаецца вытворчасцю вырабаў высокай якасці з пластыку ў Беларусі. Сёння яно выпускае больш за 100 найменняў тавараў народнага спажывання. У асартыменце прадукцыя культурна-бытавога і гаспадарчага прызначэння, у тым ліку — з поліэтыленавай плёнкай. А менавіта — наборы для ваннага пакоя і прыбяральны, кухонны і гаспадарчы асартымент, поліэтыленавыя пакеты з прыгожым малюнкам, абрусы, занавескі ў ванную і шмат іншага. Якасць тавараў адпавядае патрабаванням нормаў прававых актаў і мае пацярджальнае ў выглядзе сертыфікатаў адпаведнасці і пасведчання Дзяржаўнай гігіенічнай рэгістрацыі. Наша прадукцыя прызначана для пакупнікі, для якога прырытэтам з'яўляецца кошт прадукту пры адпаведным узроўні якасці.

Дырэктар ААТ «Завод «Белпласт» Алег ЛАПЦЕУ.

Менавіта вырабы ААТ «Завод «Белпласт» — гэта аптимальнае спалучэнне цэны і якасці. Акрамя таго, з 2011 года рашэннем Савета дырэктараў адкрыты цэх па вырабе металаканструкцый. Закуплена сучаснае абсталяванне, створана больш за 20 новых рабочых месцаў. І сёння мы прымаем і выконваем заказы па выпуску вырабаў з металу практычна любой складанасці.

— Што ўяўляе сабой вытворчасць?

— Вытворчасць ААТ «Завод «Белпласт» уключы

чае ў сябе тры вытворчыя пляцоўкі з сучасным, мадэрнізаваным абсталяваннем. Накірункі дзейнасці самыя разнастайныя, а менавіта:

- ліццё пластыкавых вырабаў вагой ад 2 грамаў да 2,5 кілаграма;
- выпуск плёнчачных вырабаў — ад «плёнчачнай плёнкай» да поліэтыленавых пакетаў і машкоў любога аб'ёму, таўшчыні ад 0,03 да 0,2 міліметра;
- апрацоўка металу і выраб металічных канструкцый па чарчыхах заказчыка;

За каардынатна-расточным станком вопытны аператар Ігар ВАСІЛЕЎСКІ.

Нашы разнастайныя вырабы спартыбца вам у доме і ў дарозе, — гаворыць намеснік дырэктара па маркетынгу Міхаіл РАЛЬКО.

гасцініц, магазінаў для рэкламы нашых вырабаў. Бясспрэчна, актыўна працуем з магазінамі, якія адкрыліся, гандлёвымі цэнтрамі за збыце прадукцыі.

— І на заканчэнне традыцыйнае пытанне. Якія планы заводу «Белпласт» на будучыню? Ці ёсць новыя ідэі і перспектывы кірунку?

— У першую чаргу развіваем знешнеэканамічную дзейнасць. Арганізавалі пробынае пастаўкі прадукцыі ў Казахстан, а зараз заключылі з гэтай краінай доўгатэрміновы дагавор і плануем адрозніць вялікую партыю тавараў. Праведзены перамовы з шэрагам гандлёвых арганізацый Украіны. Кіраўніцтва прадпрыемства пастаянна праводзіць камерцыйнае даследаванне рынку для закупкі новага абсталявання. Развіццё заводу садзейнічае павелічэнню заробатнай платы і значна ўдасканальвае ўмовы працы калектыву.

— Мы разгарнулі шырокую рэкламнаю кампанію (на спецыялізаваных выставах-кірмашах гаспадарчых тавараў, у прэсе, галіновых часопісах, каталогах-даведніках). Выкарыстоўваем і штотдзённае сканіраванне сеткі інтэрнэт на пошуку новых кліентаў, якія набылі б нашу прадукцыю. Пастаянна працуем з каталогам прамысловых прадпрыемстваў, баз,

УНП 100008342

Лінія вытворчасці плёнчачных вырабаў у філіяле № 2.

У зале фірменнага магазіна ААТ «Завод «Белпласт».

ОБЪЯВЛЕНИЕ О ТОРГАХ	
Наименование (описание) имущества	Лот № 1 Недвижимый объект – торговое помещение, находится по адресу: г. Витебск, ул. Гагарина, д. 4 – 1а, площадью 76,5 кв. м, инв. № 200/D-140056.
Собственник (владелец) имущества	ОАО «Витебский приборостроительный завод»
Местонахождение (адрес) имущества	г. Витебск, ул. Гагарина, д. 4 – 1а
Стоимость имущества	Лот № 1 – 639 827 000 белорусских рублей
Информация об обременениях	Обременений нет
Место (адрес), дата и время проведения торгов	г. Витебск, ул. «Правды», 32 03 сентября 2012 года в 11.30
Справочная информация	Хозяйственный суд Витебской области 210101, г. Витебск, ул. «Правды», д. 32, каб. 304 http://vitebsk.court.by/ Судебный исполнитель Железозовский Юрий Александрович, тел./факс (80212) 49-13-41, (8-029) 366-40-11 Старший судебный исполнитель Бородин Алексей Александрович, тел. (80212) 49-13-40
Условия и порядок проведения торгов	1. Подать письменную заявку на участие в торгах и дать подписку об отсутствии препятствий для приобретения имущества, предусмотренных законодательством. 2. Внести задаток в размере 10 процентов от стоимости имущества (по каждому лоту) на депозитный счет хозяйственного суда Витебской области № 3642903002094 в 200 филиале АСБ «Беларусбанк» г. Витебска, код 635, УНП 300007670, не позднее 02.09.2012. Минимальная величина первого шага – 5% стоимости каждого лота. В соответствии с пунктом 1 Указа Президента Республики Беларусь от 05.05.2009. № 232 «О некоторых вопросах проведения аукционов (конкурсов)» возмещение затрат на организацию и проведение торгов осуществляется участником, выигравшим торги.

Уважаемые акционеры ОАО «Витебские ковры».
Внеочередное общее собрание акционеров состоится 28 августа 2012 г. в 14.00 по адресу: г. Витебск, ул. М. Горького, 75.
Регистрация акционеров в день проведения собрания с 12.30 до 13.50 (иметь документ, удостоверяющий личность). Список акционеров для регистрации участников собрания составлен по данным реестра акционеров на 16 августа 2012 г.
Повестка дня:
1. О внесении изменений в Устав ОАО «Витебские ковры».
С материалами собрания можно ознакомиться с 21 по 27 августа 2012 г. (с 10.00 до 16.00) в кабинете специалиста по ценным бумагам.
Наблюдательный совет ОАО «Витебские ковры».
УНП 300092076
Тел. 8 0212 34 09 47.

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА РУП «Белспецконтракт» 18 сентября 2012 года проводит 15-й открытый аукцион по продаже имущества республиканской собственности.					
Лот	Наименование техники	Местонахождение объекта	Год выпуска	Начальная цена продажи (бел. руб.)	Сумма задатка (бел. руб.)
138	Грузовой КамАЗ-4310 ш. 018317, дв. 887128 3 кат. 96 114 км	г. Полоцк в/ч 55719	1986	40 000 000	4 000 000
139	Мастерская ПМ-2-70 № E351046 1977 г., 4 кат. в составе: мастерская МРМ № 236 на ЗИЛ-131 ш. 196523, дв. 66429 1976 г. 4 кат. 701 км; мастерская МРС-АР № 77082 на ЗИЛ-131 ш. 201554, дв. 101094 1976 г. 4 кат. 1187 км; транспорт. машина ТА-5 № E351046 на ЗИЛ-131 ш. 239076, дв. 315825 1977 г. 4 кат. 903 км; ЭСБ-4-В3-И-М № 02760702 на 1-П-1,5 ш. 92141 1976 г. 4 кат. 230 км; АДБ-309У1 № 250 на 1-П-2,5 ш. 5722 1976 г. 4 кат. 239 км	н.п. Новокосово, в/ч 25819	1977	60 000 000	6 000 000

Аукцион состоится по адресу: г. Минск, ул. Казинца, д. 2, 6-й этаж, каб. № 637 18 сентября 2012 г. в 11.00.
К участию в аукционе допускаются юридические лица, индивидуальные предприниматели и физические лица, оплатившие задаток и подавшие заявление на участие в аукционе, учредительские и другие необходимые документы до 17.00 13 сентября 2012 года.
Победитель аукциона обязан:
1. Заключить договор купли-продажи 18 сентября 2012 г.
2. Произвести оплату стоимости движимого имущества разовым платежом в течение 10-ти календарных дней со дня подписания договора купли-продажи.
Задаток и денежные средства победителя лота перечисляются на расчетный счет РУП «Белспецконтракт»: 3012107883029, в ЦБУ № 701 ОАО «БПС-Сбербанк» г. Минск, ул. Чкалова, 18/1, УНП 101099370, БИК 153001369. Без НДС. Справки по тел.: (017) 278 09 98, факс (017) 278 09 98. Наш адрес в интернете: www.belspeckontrakt.by.

ИЗВЕЩЕНИЕ ОБ ОТКРЫТОМ АУКЦИОНЕ по продаже неиспользуемого имущества с установлением начальной цены продажи недвижимого имущества, равной одной базовой величине		
Наименование неиспользуемого имущества	Здание столярного цеха	
Местонахождение неиспользуемого имущества	Республиканское унитарное производственное предприятие «Гранит» тел. (01647) 4 34 89, 4 34 51, факс (01647) 4 36 00 Брестская область, Лунинский район, г. Михашевичи, ул. Маяковского, 37	
Сведения о неиспользуемом имуществе и информация о земельном участке	Здание, 1-этажн., 1990 г.п., общая площадь – 99,0 кв.м. Земельный участок площадью 0,0255 га, срок аренды – 49 лет, ограничения в охранный зоне линии электропередачи напряжением свыше 1000 вольт на площади 0,0025 га, использовать земельный участок для размещения производства, общественного питания, торговли, услуг	
Обязательные условия аукциона	- после регистрации перехода права собственности недвижимого имущества, а при необходимости после проведения ремонта или реконструкции создание не менее 3 рабочих мест; - после регистрации перехода права собственности недвижимого имущества, а при необходимости после проведения ремонта или реконструкции осуществление покупателем предпринимательской деятельности на данном объекте не менее 5 лет; - запрещение покупателю продажи, иного отчуждения неиспользуемого имущества до выполнения им условий договора купли-продажи - осуществление государственной регистрации права на земельный участок в течение двух месяцев со дня подписания договора аренды земельного участка: - в случае изменения назначения недвижимого имущества получить в установленном порядке разрешение Михашевичского горисполкома на проведение проектно-исследовательских работ, архитектурно-планировочное задание на проектирование и технические условия для инженерно-технического обеспечения объекта строительства и разработать строительный проект на строительство (реконструкцию) объектов в срок, не превышающий двух лет; - осуществить строительство (реконструкцию) объекта в сроки, определенные проектно-сметной документацией; - до окончания срока аренды земельного участка совместно с Михашевичским горисполкомом решить вопрос его дальнейшего использования	
Начальная цена неиспользуемого имущества (в базовых величинах)	1	
Размер задатка (в базовых величинах)	1	
Реквизиты счета для перечисления задатка	р/с 3642941148018, дирекция ОАО «Белинвостбанк» по Брестской области, код банка 739, получатель платежа – фонд «Брестоблимушество», г. Брест, ул. Ленина, 11, тел. (0162) 21 19 82, 23 44 06, 23 44 78, www.brest-region.by	
Организатор аукциона	Фонд «Брестоблимушество», г. Брест, ул. Ленина, 11, тел. (0162) 21 19 82, 23 44 06, 23 44 78, www.brest-region.by	

Наблюдательный совет ОАО «БЭМЗ» извещает своих акционеров о проведении 28 августа 2012 года в 14 часов в клубе завода по адресу: г. Брест, ул. Московская, 202 внеочередного общего собрания акционеров.
Повестка дня:
1. О внесении изменений и дополнений в устав ОАО «БЭМЗ».
Регистрация участников собрания с 13 часов. Акционерам иметь при себе удостоверение личности, представителям – доверенность. Список лиц, имеющих право на участие в собрании, будет составлен по состоянию реестра акционеров на 01 августа 2012 года.
Ознакомление акционеров с материалами по вопросам повестки дня собрания; в рабочие дни (понедельник–пятница) начиная с 21 августа 2012 года в отделе кадров ОАО «БЭМЗ», 28 августа – по месту проведения собрания.
Справки по телефону: (80162) 42 74 24.
УНП 200032892
Наблюдательный совет ОАО «БЭМЗ»

В публикации извещения о проведении открытого аукциона по продаже земельных участков в частную собственность и по продаже права аренды земельных участков в г. Лида, назначенного на 22.08.2012 г. (газета «Звязда» № 136 (27251) от 18.07.2012 г. 6-я полоса), Лот № 19 снимается.
УНП 500833225

Продается дойная молодая коза (2 года) и 2 козочки (6 месяцев) в Узденском районе.
Тел. Vel 8029 329 35 74.

ОАО «Белсолод» объявляет О ВЫПЛАТЕ ДИВИДЕНДОВ ЗА 2011 ГОД
в размере 5,2 рубля на 1 акцию. Срок выплаты до 30.09.2012 г. Порядок выплаты: произвести перечисление дивидендов, приходящихся на долю Республики Беларусь, в республиканский бюджет до 10.09.2012 г., остальным акционерам — через обслуживающий Общество депозитарий ЗАО «Траст-Запад».
Наблюдательный совет.
УНП 200075434

«Открытое акционерное общество «Минский домостроительный комбинат», расположенное по адресу: г. Минск, ул. Пономаренко, 43, извещает акционеров о том, что 29 августа 2012 г. в 15.00 в актовом зале предприятия состоится **ВНЕОЧЕРЕДНОЕ ОБЩЕ СБОРЕНИЕ АКЦИОНЕРОВ**
ПОВЕСТКА ДНЯ СОБРАНИЯ:
«О внесении изменений в Устав Общества»
С проектами решения собрания акционеры могут ознакомиться в рабочие дни, начиная с 22 августа 2012 года, по месту нахождения Общества (инвестиционный отдел, 3-й этаж).
Регистрация участников собрания будет проводиться в актовом зале предприятия с 14-15 до 14-45.
При себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность (для представителя акционера – нотариально заверенную доверенность).
УНП 100258980

■ Факт

ПАКІНУЛА КАСТРУЛЮ НА ПЛІЦЕ...

У вёсцы Сурвілы Мядзельскага раёна ў жылым доме выбухнуў газавы балон. Балазе, абышлося без далейшага гарэння.

Абставіны здарэння агучылі ў цэнтры прапаганды і навучання пры Мінскім абласным упраўленні МНС. Высветлілася, што гаспадыня дома 1922 года нараджэння пакінула без нагляду на ўключанай газавай пліце каструлю з вадой. Калі вярнулася дадому, убачыла, што агонь не гарыць. Паднесла запалку да пліты і тут адбыўся выбух газаватраннай сумесі. У выніку была пашкоджана канапа, у адным з пакояў выбіла вокны. Гаспадыня, на шчасце, не пацярпела. Жытло прыдатнае для далейшага пражывання.

Сяргей РАСОЛЬКА.

■ Эксперымент

АМЕРЫКАНЦЫ РОБЯЦЬ ВІНО ПА РЭЦЭПЦЕ БЕЛАРУСА, а грузіны шчыра здзіўляюцца таму, што беларускі вінаград значна лепшы за грузінскі

Упершыню ў Віцебскай вобласці (у прыгарадзе Віцебска) пачалі вырошчваць вінаград у прамысловых маштабах. Ужо знялі першы ўраджай. І гэты вопыт аказаўся ўдалым. У цэлым у Беларусі гаспадаркі, якія займаюцца вінаградарствам, можна на пальцах пералічыць.

Карэспандэнт «Звязды» бываў на першай у вобласці вінаграднай «плантацыі» і паспытаў вінаград першых ранніх гатункаў.

Вінаградар Віктар КУХАРАЎ паказвае першыя плоды прамысловага вінаграду.

Зімой у «Альгоўскім» пасадзілі каля пяцідзiesiąці кустоў (больш за сорок гатункаў) у цяпліцы. Гэтыя гатункі больш-менш устойлівыя да беларускіх марозоў. Яшчэ каля 300 кустоў пасадзілі па-за цяпліцай. Агронамы гаспадаркі паназіраюць, як яны будуць адаптавацца да нашай зімы.

Вінаградар і кіраўнік гаспадаркі падкрэсліваюць: толькі з-за дэльтантэва лічэцца, што ў паўночных шыротках вінаград расці не можа. На жаль, вінаград — культура неэканамічная для большасці беларускіх аграроў. А навучыць яго вырошчваць, калі душа да вінаградарства не ляжыць, тым больш вырошчваць правільна, нематчыма. Але ў бліжэйшыя 2-3 гады вінаградар і агронамы гаспадаркі дакажуць усёй краіне, што наш вінаград лепшы за прывазны. А вырашчаны, прынамсі, на Віцебшчыне — больш салодкі, чым многія паўднёвыя гатункі. (Найянасьці цукру ў вінаградзе — гэта самы галоўны паказчык для выпрацоўкі віна.)

Калі вырошчваць вінаград у парніку, апошні павінен быць як мага больш «сухі» — з сухой глебай, пажадана пясчанай. Яму неабходна добрае праветрыванне і святло.

Для вулічнай пасадкі ўчастак падбіраецца звычайна на паўднёвых або паўднёва-ўсходніх схілах, каб вясной на гэтай зямлі рэдка былі зваротныя замарозкі. Эксперты раць дадаць у глебу большыя даламітавага каменю. Вінаградар Кухараў канстатуе, што Віцебшчыне, багатай на снег, пашанцавала. Патрабавецца толькі зрабіць сухое пакрыццё. Снег жа накрыве кусты — і праблем няма.

Кіраўнік гаспадаркі ўпэўнены ў поспеху ідэі вырошчвання вінаграду ў прамысловых маштабах. У перспектыве плануецца павялічваць вырошчванне вінаграду на адкрытым грунце. А яшчэ арганізаваць невялікі цэх па вытворчасці прадуктаў з вінаграду. Тым больш, што ў гэтым можна пераймацца, напрыклад, французскі, нямецкі, літоўскі і іншы досвед. У гэтых краінах каля фермаў, дзе займаюцца вінаградарствам, адкрываюць кавярні і рэстараны. І вінаградарам гарантуюць вялікія дзяржаўныя прэфэрэнцыі. На месцы робяць віно, сок... Вось і ў «Альгоўскім» задумалі запустіць вытворчую міні-лінію.

Якой можа быць цэна на беларускі вінаград, калі яго будуць прадаваць, напрыклад, у крамах ці на рынках? Кухараў адказвае: «З Пінска чалавек у мяне гады чатыры таму ўзяў саджанцы і летася ўжо прадаваў. Праўда, да яго прыязджаюць у парнік, самі выбіраюць... І калі на рынку, кошт за кілаграм вінаграду быў 10 тысяч рублёў, у яго па 5 тысяч рублёў за кіло можна было купіць. Пры гэтым беларускі вінаград — на 100 працэнтаў экалагічна чысты, без усяякі шкодных хімікатаў. Апошняя вельмі важна, асабліва калі купляць вінаград для дзіцяці. Больш за тое, натуральнага, экалагічна чыстага вінаграднага соку — з вінаграду, які вырошчваецца на поўдні СНД — у продажы няма. А ў нас без праблем можна наладыць тактыку вытворчасці. Пры вырошчванні вінаграду на поўдні практычна кожны тыдзень прымяняюць ядахімікаты, каб абараніць вінаграднік ад вялікай колькасці шкоднікаў. Цікава, што нават у сонечнай Італіі вінаград вырошчваецца ў цяпліцах. Ён выкарыстоўваецца для дзіцячага харчавання. Добра, што ў «Альгоўскім» кіраўнік гаспадаркі — грузін па нацыянальнасці, які разумее вінаградарства і любіць гэтую справу. І ў спецыялістаў, якія працуюць на вінаградніку, ёсць да гэтага вялікі інтарэс».

Тры пытанні з нагоды

Губернатар Аляксандр КОСІНЕЦ асабіста азнаёміўся з першай «плантацыяй» на прамысловым вырошчванні вінаграду і пракаментаваў перспектывы прамысловага вінаградарства на Віцебшчыне.

— Наколькі маштабным можа быць прамысловыя вырошчванне вінаграду?

— На Віцебшчыне ўжо вядзецца эксперыментальнае вырошчванне. Спраба дастаткова паспяхова. Калі створым у кожным раёне цяплічны гаспадаркі па вырошчванні вінаграду, вобласць зможа «закрыць» свае патрэбы ў гэтай культуры. Або створым буйныя вінаградарскія гаспадаркі на базе «Альгоўскага», каб не «раскідвацца», бо патрэбны добрыя спецыялісты.

Акрамя гэтага, вакол Віцебска і іншых буйных гарадоў трэба стварыць участкі, дзе гектарах на 15 будзе вырошчваць, напрыклад, клубніцы. І людзі няхай прыязджаюць, збіраюць, колькі ім трэба. Астатняе — у скрынкі і на рэалізацыю спажывецкаму таварыству. Той жа прыгарад Віцебска павінен забяспечваць абласны цэнтр пладова-ягаднымі культурама. Правільна ў «Альгоўскім» зрабілі, што заклаў яблыньвы сад. Калі ёсць сад і ёсць дзе захоўваць ураджай, патрэбна будзе перапрацоўка. Слівы, грушы, той жа вінаград, чаршэня, клубніцы — усё павіна быць мясцовага паходжання... А пакуль што клубніцы, напрыклад, вазюць з Брэста, Маладзеві, Украіны. А дзе сваё?

— Наколькі эканамічна мэтазгодна вырошчванне на поўначы Беларусі вінаград?

— Трэба падлічыць усю эканоміку: якія будуць выдаткі і якія дывідэнды. Калі наш вінаград будзе неканкурэнтаздольным у параўнанні з імпортным, безумоўна, узнікнуць пытанні. Па ацэнках спецыялістаў — мы закупляем вінаград на 50 мільёнаў долараў — для патрэб Віцебшчыны. Кілаграм вінаграду каштуе ад 17 тысяч рублёў. З адной цяпліцкай плошчай тры соткі зямлі можна атрымаць ужо праз год 4 мільёны рублёў за сезон. Калі 100 сотак зямлі, можна атрымаць вінаграду больш чым на 100 мільянаў рублёў... За 2-3 гады ўсе выдаткі акупляюцца. Гэта надарна.

— Напэўна, трэба рэкламаваць экалагічна чысты беларускі вінаград?

— Так, на Віцебшчыне не трэба апрацоўваць вінаград ядахімікатамі, таму што ў нашых паўночных умовах вінаградны шкоднікі не распаўсюджаны. З экалагічна чыстага вінаграду можна потым атрымаць віно, сок, а ўсяго — каля 40 розных відаў прадукцыі. Вялікія перспектывы адкрываюцца.

Наконт папулярнасці — мы гэта і самі робім. Калі атрымаем сотні кілаграмаў, дзясяткі тон вінаграду і многія паспрабуюць яго не толькі ў Віцебску, Мінску, Гомелі але і ў вусіх абласцях, вось гэта і будзе папулярнасць. А пакуль што мы назіраем толькі пачатак. Лепш за ўсё папулярнасць тое, што можна ацаніць на смак.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.

Віцебскі раён

■ Памяці пісьменніка

ЖЫЦЦЁ ЯК СПАСЦІЖЭННЕ РОДНАГА...

31 ліпеня 2012 г. на 74-м годзе памёр Янка (Іван Уладзіміравіч) Саламевіч. Эцыклапедыст — і па асноўным месцы сваёй працы (36 гадоў у выдавецтве «Беларуская Эцыклапедыя» Ім. Петруся Броўкі), і па сутнасці сваёй заняткаў гісторыі літаратуры і культуры, фальклора, бібліяграфіі. Перакладчык. Літаратурны крытык... Характарыстыка можа быць шмат. І кожная з іх мае пацярджэнне самае што ні ёсць грунтоўнае. За ўздзел у стварэнні «Беларускай Савецкай Эцыклапедыі» Іван Уладзіміравіч адзначаны Дзяржаўнай прэміяй БССР. А ён жа свой важкі след пакінуў і на старонках іншых эцыклапедычных выданняў. У эцыклапедычным даведніку «Янка Купала» яму Янка Саламевіч належыць 165 артыкулаў! І нядаўняя эцыклапедыя «Максім Багдановіч» «вырасла» з яго ініцыятывы, з яго руплівасці.

Сярод іншых зашкаўленых даследчыка было і скарызназнаўства. З «памяці 1988 года» — яго «пальмянскі» артыкул «Дакументы гавораць пра Францыска Скарыну». Падставой для публікацыі была кніга «Францыск Скарына. Зборнік дакументаў і матэрыялаў». Але напісанне выйшла далёка за межы звычайнай рэцэнзіі. Тады Янка Саламевіч і задачы выклаў, праблемы акрэсліў. І меркаванні ў дачыненні іншага, несумленна зробленага на ніве скарызназнаўства, выклаў. Прамяня, няхай сабе і «нелиценіятны». У нарысе «Людям к добруму науміні» некалькі старонак прысвечана і нашаму першадрукару. Але гэтыя старонкі — ганебная «стрыпанка» аўтара нарыса пра Ф. Скарыну. І ўсё з-за павярхоўнага ведання фактаў, неверагоднай іх блытаніны, выдумвання таго, чаго не было, з-за адвольнай, фальшывай, ненавуковай інтэрпрэтацыі таго, што пра Ф. Скарыну даўно вядома...». А пра кнігу «Францыск Скарына. Зборнік дакументаў і матэрыялаў»: «...дасягненне нашага скарызназнаўства, сведчанне таго, што яго хоць і маруднымі тэмпамаі, але ўсё ж развіваецца даволі паспяхова».

Чаму ўспомніла пра прамальёнасць, зольнасць выкрываць заганы?... Паменела праўдальнасць, тых, хто быў здольны казаць відэачынае, меў на тое не толькі смеласць, але і падставы, права. Яны ўсе з аднаго такаго роду: Генадзь Каханюскі, Віталь Скалабан, Янка Саламевіч...

У свай час падзей і стала кніга Івана Уладзіміравіча «Слоўнік беларускіх псеўданімаў і крыптанімаў (XVI—XX стст.)» (1983). Аўтар унікальнага даведніка, у якім былі выкладзены 4 тэсты чы псеўданімаў і крыптанімаў, да канца жыцця працягваў працу ў гэтым кірунку. «Калекцыя», у якой сабраны і расшыфравана больш чым 20 тысяч адзінак, падрыхтавана да выдання. Будзем спадзявацца, што кніга ўбачыць свет. А іначай нельга! Гэты збор беларускіх псеўданімаў — справа жыцця шырокага патрыятычна Айчыны, захоплення працай на ніве беларускага слова чалавека. А значыць, выдадзены збор псеўданімаў стане найлепшым помнікам Івану Уладзіміравічу Саламевічу.

Максім ЛАДЫМЕРАЎ

■ Мова-маці

МОВА ПАТРАБУЕ ЎВАГІ

Вучымся разам, чытаючы газеты «Звязда»

У публікацыі А. Дзядзюлі і В. Селяменева (2 «Звязда», 30.06.2012), прысвечанай гісторыі найстарэйшай беларускай газеты, распавядаецца: «У сярэдзіне трыцятых гадоў «Звязда» наладжвае карыснае супрацоўніцтва з пісьменнікамі. Яны праглядаюць нумары газеты, рыхтуюць агляды стана мовы газеты, выказваюць свае прапановы па ўдасканаленні падачы матэрыялаў».

Кузьма Чорны і Пятруся Броўка зрабілі (кожны паасобку) агляд нумароў «Звязды» за 1 і 3 лістапада 1936 года, выявілі моўныя недахопы. Трэба падкрэсліць, што выказаныя пісьменнікамі ўзавагі пра мову і стыль газеты ўспрымаюцца і сёння як слушныя, яны не страцілі актуальнасці.

Думаецца, і ў наш час супрацоўніцтва газеты і чытачоў дзеля павышэння культуры мовы можа быць не менш карыснае. Значым у самым агульным плане. Беларуская мова паўстае на звяздоўскіх старонках у сваёй спрадчэнай натуральнасці, сучаснай паўнаце, функцыянальна-стылістычнай разнастайнасці, правільна, згодна з рэальнымі нормама марфалогіі і сінтаксісу, аформленае. Літаратурны ўзровень тэкстаў газеты няўхільна павышаецца. Мне, чытачу, «Звязда» дапамагае ўзбагачаць свой лексікон, удасканальваць умненне карысцання мовай. Як навукоўца-лінгвіст хачу звярнуць увагу на некаторыя моманты з моўнай практыкі выдання.

Пры наўнаўнасці (або махліваасці) вярнянтаў перавага ў «Звяздзе» справядліва аддаецца таму з іх, які найбольш адпавядае кананам беларускай мовы, яе спецыфіцы. Разгледзім некалькі прыкладаў.

Фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне з самага яго пачатку прыцягваў увагу — менавіта дзякуючы тэлебачанню, якое транслявала... асноўныя канцэрты... атрымаецца па 6 кішэнек з кожнага боку галмака. Прадублююць кожную кішэню дэталю з іншай тканіны (16.06.2012). ...любая дробная крыўда траўмуе нібы назаўсёды (29.06.2012).

Ужыванне паказаных формаў дзеяслова адпавядае тэндэнцыі беларускай мовы — унікаць суфікса -права-. Параўнаем: *трансправала, прадублююцца, траўміруе*. Такую з'яву назіраем у прыметніку *дыферэнцэваная*. *Эфектыўнасці можна дасягнуць толькі пры індывідуальным або дыферэнцэваным навучанні* (5.07.2012).

У адпаведнасці з вымогамі беларускага словаўтварэння ўжыты вылучаныя словы ў наступных сказах: *Прадухіліць [у ЗША] хлусню аб прысуджанні ваенных узнагарод можна толькі з дапамогай крымінальнага пераследвання* (30.06.2012). *Пры гэтым забуйліві мучыцца не запомніў нават нумар аўтамабіля* (20.03.2012). *Паводле слоў саміх згоншчыкаў, яны ... пайшлі на злачыства [украіні грузавік] з мэтай здабыцця грошай на наркатыкі* (26.06.2012).

Увогуле ж у друку замест дакладнага ў такім кантэксце назойніча гоншчык нярэдка сустракаем двухсэнсавыя лексічныя запызачанне гоншчыка. А Тлумачальны слоўнік беларускай мовы (1.1—5) падае як нарматыўныя словы забуйчывы, праследаванне. У гэтым выпадку варта далучыцца да пазіцыі, якую займае «Звязда».

Вядома, што беларускай мове не ўласцівыя дзеепрыметнікі (і прыметнікі) з суфіксами -яч-, -юч-. Іх трэба пазбягаць (гэтак робіць газета «Звязда»). У літэры на пашырэнні пасаджэнні Савета Міністраў праект будзе разгледжаны, а ўвось над ім будзе працаваць дзейны склад парламента (30.06.2012). *Універсітэт мае 8 дзейных інтэрнатаў* (11.07.2009). ...спыненне *наўнаўнага* арфаграфічнага разнабою (16.09.2009). [Кіраўнік дзяржаў] павіншаваў з *надыходным* святкам (13.01.2010).

Няцяжка убачыць, што вылучаным словам адпавядаюць яшчэ пашыраныя ў моўнай практыцы дзеяслоўныя формы *дзёночы, існуючы, надыходзячы*. Заслугоўвае падтрымку імкненне супрацоўнікаў «Звязды» замацаваць правільную форму загаднага ладу дзеяслова ў 1-ай асобе множнага ліку: *Рэспубліканская акцыя «Спем гімн разам!» і фееверк завяршылі святочныя мерапрыемствы ў Гомелі* (4.07.2012). *Параўнаем рускае: Споем гімн вмести!* У газетных тэкстах ужываюцца як сло-

вы спрадчэныя, звыклія, так і новыя. Першыя з іх набылі сталую форму, атрымалі дастаткова поўнае апісанне ў слоўніках і граматыках, што палягчае працу аўтараў і рэдактараў. Трэба зазначыць, што і словы невысокай на пачатку свайго з'яўлення актыўнасці — неалагізмы — могуць успрымацца як натуральныя, заканамерныя для беларускай мовы лексічныя адзінкі. Сказанае датычыць і раней унікальных слоў, ужыванне якіх узаўяўляецца, актыўнасць: *Моладзевы форум, арганізатарам якога сёлета стала Гомельшчына, прайшоў пад дэвізам «Будучыню будуюць маладзёны»* (5.07.2012). *Нуклі «ніцкі» ўжо ўсё [ад спякоты], магу зесці марозіва, выпіць інтэлі гарбаты* (тамсама).

Але на шляху ў мову слова чакуюць не толькі ўдачы. У шчырай, эмацыйнай нататцы, напісанай з выпадку 50-годдзя беларускага прафесара-мовазнаўцы, яе аўтар, высокакваліфікаваны філолаг, значыць, што юбіляр — *выпштоўца Брэскага педінстытута...* (28.06.2012). Мабыць, віншавальнік хацеў выказацца свежа, арыгнальна, пазбягаючы традыцыйных, агульнаўжывальных слоў *вываанец, гадаванец* і інш. Аднак наватвор *выпштоўца* не дазволіў дасягнуць пастаўленай мэты: у ім прыкметныя хібы планавага выражэння і плана зместу.

Часам і вядомае слова, праз ужыванне яго ў неадпаведным кантэксце, можа быць недарочна. Адно з такіх слоў — *прысутнічаць*. Яго ўстаўляюць, дзе трэба, а часцей — дзе не трэба. Яно выязвае аўтараў ад клопату шукаць выдасягальныя словы: *Жаданне ў асобных футбалістаў сапраўды прысутнічала...* (10.03.2012). *Згадваецца і пачуць па радзё сказы: У яе душы прысутнічае каханне...*

Як вядома, беларуская мова кантактуе з польскаю, ад якой цягам стагоддзяў пераняла шмат слоў. З іншага боку, навукова даказаны ўплыў беларускай мовы, галоўным чынам, лексікі, на польскую мову.

У беларускім грамадстве, у тым ліку сярод інтэлігенцыі, на сучасным этапе існуюць розныя погляды на паланізмы. Насуперак «тэарэтычнаму» непрыманню іх асобнымі навукоўцамі, на практыцы словы з польскай мовы пранікаюць у беларускія пісьмовыя і вусныя тэксты, а некаторыя нават уводзяцца ў слоўнікі

(*пастарнак, пачостка, улётка* і іншыя).

Не стаць у баку ад гэтага працэсу журналісты «Звязды». Яны, напрыклад, пашыраюць і замацоўваюць у беларускай літаратурнай мове ўдалы *назоўнік кіроўца* «вадзіцель»: *38-гадовы кіроўца не справіўся з кіраваннем* (3.02.2012). *Над кожным выпушчаным вырабам нам даводзіцца працаваць як мінімум 3—4 змены*, — *распавядае кіроўца-выпрабавальнік Вадзім Макаранка* (30.06.2012).

Апраўданым можна лічыць ужыванне слова *валізка* «чамадан, чамаданчык» (вядомае гаворкам і адноствораннае ў пісьмовай мове): *Беларусачка вы на ша, — абрадавалася, убачыўшы любімую кандуктарку, жанчына з валізкай, якая ўвайшла ў салон...* (25.01.2011).

На шляху паланізма стаяць невялікая пераходка — моўны густ карыстальнікаў беларускай мовы. Апошні, напэўна, залежыць ад таго, да якой узроставай групы адносіцца размоўца. Напрыклад, я, стары чалавек, непрыхільна стаюліна да запызачанняў *цікавостка, улётка: Трэба толькі напоўніць яго [сайт] яшчэ тымі цікавосткамі, якія прывабяць маладзёну* (28.06.2012). *Жнівень 1941-га года. Падпусцілі мы кароў на поплаў, які быў увесць белы ад улётка* (30.06.2012).

Замест выўнага паланізма *цікавостка* хацелася б бачыць яго беларускі адпаведнік з празрыстай марфемнай будовай, болей зразумелы, чым запызачанне, — а менавіта *цікавінка* (пра гэтае слова пісаў Ф. Янкоўскі ў кнізе «Роднае слова» (1972, с. 94).

Памятаю, у нас на Мядзельшчыне ў вайну і потым казалі не *улёткі* (такое слова я тады не чуў), а толькі *афішкі*. Можна меркаваць, што гэтая назва прыйшла з 1930-х, рэвалюцыйна-змагарных гадоў у Заходняй Беларусі. Пасля з беларускай літаратурнай мовы мною засвоілася слова *лістоўка*.

У рэдакцыйна-выдавецкай працы назіраюцца выпадкі механічнага, бяздумнага перакладу, наўменна карысцання слоўнікамі. Выпішам два прыклады: *У асяроддзе, чацвер і пятніцу справы на працы будуць складвацца ўдала, што дазволіць многае паспеець* (19.05.2012). *Пасля смерці Уільтара Хафнера самым узроставым мільярдэрам у свеце стаў 96-гадовы Дэвід Ракфелер. Стан уніка заснавальніка Standart Oil Джона Рак-*

фелера ацэньваецца ў 2,5 мільярда долараў (29.06.2012).

У першым выпадку рускую назву дня *среда* пераклалі беларускім словам *асяроддзе* (замест *срэды*), у другім — рускае слова *состояние* памылкова перадалі адным з яго беларускіх адпаведнікаў *стан* (замест *маёмасць*).

Магчыма, і наступны тэкст — перакладны. **Не наядайцеся. Ежа, якая цяжка ператраўліваецца (накшталт мяса і выпечкі), узмацняе нагаруку на страўніку-ва-кішачны тракт і, як следства, крывноснуну сістэму. Лепш есці пабольш гародніны і садавіны, якая ўтрымлівае шмат вады. Асабліва добрыя кавуны, калупста і агуркі (30.06.2012).**

Напэўна, у арыгінале было: *...і как следствіе: Особенно хороши арбузы...* Таму трэба перакладаць: *... і як вынік (у выніку): Асабліва (надта) добра кавуны*. (Пра апошняе ўжыванне гл. у майб кнізе «Да свайго слова» (2011, с. 188).

Важны складнік добрай мовы — захаванне нормаў падпарадкавальнай сувязі слоў. На жаль, гэтае патрабаванне часам парушаецца. Прачытаем загаловак нататкі: «*Вясюльцы просяць сеннакос*» (18.04.2012). Адразу паўстае пытанне: аб чым (пра што) людзі просяць сеннакос? Каб ён добра ўрадыў, іду шмат сена?... Але ж у тэксце гаворка ідзе пра тое, што сляпанам не хапае сеннакосу, ён не даюць больш сеннакосу. Значыць, так трэба і пісаць (казаць): «*Вясюльцы просяць сеннакос*».

Яшчэ прыклад. *...магчыма, гэтыя канцэрты, якія многія чыталі «Звязды», чакуюць ад беларускага тэлебачання, усе-такі пазней будуць паказаны і ў больш зручны час* (16.06.2012).

Пры дзеяслове *качаць*, асабліва ў гэтым сказе (дзе некалькі блізка размешчаных слоў з канчаткам -ья, -ія) залёжнае слова трэба ўжываць у форме роднага склону (якіх).

З незлічонага мноства слоў, якіх сустракаюцца на друкаваных старонках, мы закрэпюлі толькі асобныя. Але і гэтага даволі, каб напамініць сабе: «Будзьма ўважлівыя да мовы!».

Алесь КАЎРУС, кандыдат фіналагічных навук, дацэнт

ШАШКІ

Пад рэдакцыяй міжнароднага арбітра Мікалая ГРУШЭУСКАГА

ПАМЯЦІ ВІТОШКІНА

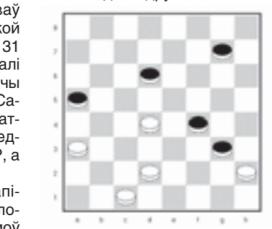

Выйгрыш. № 16/9. **Белыя:** 11, 17, 22, 27, 38, 41, 42, 43 (8). **Чорныя:** 6, 8, 13, 19, 20, 29, 34, 36 (8). Перамога белых.

Мацнейшых рашальнікаў чакаюць кнігі на шашачную тэму з прызавага фонду, які маэстра паспеў стварыць пры жыцці.

«ПАГОДА У ДОМЕ-9»

Гэта спаборніцтва вядоўскай рашальнікаў прызавіцка пад эгідай калектыву Свіслацкага прадпрыемства жыллёва-камунальнай гаспадаркі. Ім будуць адзначаны лаўрэаты конкурсу, суддзя, каардынатар і лепшая рашальніца. Устаноўлена норма першага спартыўнага разраду. Усяго будзе 24 заданні, падрыхтаваныя вядучым рубрыкі са сваёй практыкі, кожнае ацэньваецца ў адно ачко. Падаём другое з іх:

Белыя: a3, c1, d2, d4, h2 (5). **Чорныя:** a5, d6, f4, g3, g7 (5). Выйгрыш.

На наступныя міні-проблемы разгледзьце па-за курсам. Іх рашэнні будуць улічывацца, калі ў конкурсных заданнях удзельнікі набяруць адпаведную колькасць ачкоў:

Рэзананс

Думкі Кандрацьева

Алімпіяда скончылася, а пытанні засталіся. Зборная Беларусі па футболе распачынае падрыхтоўку да адборачнага раунда чэмпіянату свету. Вядома, змагацца за першыя радкі табліцы нашым суайчыннікам будзе наймаверна складаюцца Іспанія, Францыя — каманды, якія загады запісаваюць у шэраг фаварытаў. Да паяўніцтва з імі яшчэ ёсць час. А сёння беларусы ў таварыскай сустрэчы ў Ерэване будзе супрацьстаяць зборнай Арменіі. Толькі думкі заўзятараў звернуты на іншае — на словы Георгія Кандрацьева, гл'яўка зборнай, выказаныя на чарговай прэс-канферэнцыі.

Фота Насіаскі ХРАЎКОЎ

І справа не ў фарміраванні зборнай, выніках алімпійскай зборнай, якая нядаўна вярнулася з Вялікабрытаніі. Так, пра каманду Арменіі Георгій Пятровіч сказаў, што сёння гэта цудоўныя малыя калектывы, які гуляе з асадамі, але ў Ерэван зборная паляццэ з матай «абавязкова перамагчы». А вост наступныя пытанні выклікалі ў трэнера шэраг шчырых адказаў. Справа тычыцца ўзаемадзеяння зборнай і БАТЭ. Вядома, клуб не вельмі хацеў адпусціць на Алімпіяду Рэзана Брэсана, пра што ўжо казала «Звязда». Цяпер барысаўчане нібы не пажадалі рэкрутаваць у галоўную каманду краіны абаронца Дзяніса Паляхова...

— Мне тэлефануе Віктар Ганчарэнка і кажа: «Ён стомлены, ён пуста». — адзначае Кандрацьеў. — Гавару, што добра, у мяне ёсць 18 чалавек, няхай на ўсялякі выпадак у запасе пасядзіць. Тэлефануе Анатоль Капскі Сяргею Сафар'яну (намеснік старшыні Беларускай федэрацыі футбола). — Аўт. — тое самае. Кажу, што тады зробім яго хворым. Гэта нармальна?

Увечары звоняць доктару і кажуць, што ў Паляхова траўма. Але з «Нафтанам» ён гуляў... Гэта нармальнае стаўленне? Калі ім трэба, адпусціць яго са зборнай алімпійскай зборнай. І што ў адказ? Сабатаж, сапраўдны сабатаж. Па-іншаму назваць гэта не магу. Я з імі не размаўляю. Яны мне тэлефануюць. Здымаю слухаўку, тлумачу.

Акрамя таго, засмучаны трэнэр дадаў, што «пры Саветаве ўвечы падобнага было немагчыма. Раней на месяц у зборную футбалістаў выклікалі, і не было ніякіх пытанняў, а цяпер на два дні нельга».

Зразумець Кандрацьева, безумоўна, можна. Трэнэр імянецца праглядаць футбалістаў, наладзіць узаемадзеянне ў камандзе, з якой ён правядзе толькі другі матч, а ў выніку не можа разлічваць на тых, хто яму неабходны. Раней, вядома, зборная краіны была галоўным арыенцірам, а яе перамогі на міжнароднай арэне — гонар, на які працавалі ўсе каманды. Але зараз валі ўсе Саюз, эпохі мяняюцца кардынальна. Атрымліваецца, што менавіта БАТЭ, а не мінулы Кандрацьеў, галоўная зборная, пуным чынам прасоўвае веды пра Айчыну ў футбольным асяродку Еўропы. Аднак «нацыяналка» заўжды будзе галоўнай

камандай краіны. І, напэўна, інтарэсы павінны супадаць, а не ісці ў разлад.

Між іншым, БАТЭ падрыхтаваў афіцыйны адказ Георгію Кандрацьеву, выказаў сваю пазіцыю наконт запрашэння гульцоў каманды ў зборную. Акрамя таго, у ёй адзначаецца, што «ФК БАТЭ заўжды гатовы супрацоўнічаць з кіраўніцтвам АБФФ (асацыяцыя «Беларуская федэрацыя футбола. — Аўт.) і нацыянальнай зборнай, але незалежна ад амбіцый кожнага боку, на наш погляд, разінны, якія прымаюцца, павінны быць разумнымі. Хацелася б нагадаць, што рэгламентам ФІФА прадугледжаны тэрміны знаходжання гульцоў у распусканні зборнай на працягу года».

Аднак, калі гульцы прызваюцца адразу ў тры зборныя, гэтыя тэрміны не заўжды выконваюцца. А што тычыцца Дзяніса Паляхова, то сёння ён разглядаецца як гулец малодшай моладзевай зборнай, алімпійскай каманды і нацыянальнай зборнай. Дзяніс быў у распусканні трэнера нацыянальнай зборнай у 2012 годзе на працягу дастатковага часу, каб акрэсліць яго прафесійнай якасці і вызначыць адпаведнасць узроўню нацыянальнай зборнай без удзелу ў таварыскіх матчах ў Арменіі.

Сітуацыя сапраўды цяжкая для ацэнкі, вызначэння вінаватага і правага: клуб хоча захаваць футбаліста — выдатна, зборная нармальна падрыхтавацца да адказных матчаў — таксама цудоўна. Так, час усёму суддзя. І лепш адразу прыйсці да кансэнсусу, чым пасля яшчэ больш абвастраць сітуацыю.

Тарас ШЧЫРЫ.

Свежым вокам

НАЙЛЕПШЫ МУЖ — З БАРАНАВІЧАЎ?

Выпадковая камандзіроўка ў Баранавічы скончылася для мяне некалькімі высновамі. Па-першае, мясцовыя жыхары толькі і робяць, што купляюць ювелірныя ўпрыгажэнні. Па-другое, жыхары Баранавічаў вельмі ветлівыя. Па-трэцяе, там больш падрыхтаваны да сустрэчы замежнікаў, чым у Мінску.

Вось такія гістарычныя каштоўнасці, як гэты будынак, часам трапляюцца на вуліцах горада.

Зараз растлумачу, адкуль такія думкі. Пасля таго, як я скончыў у горадзе ўсе справы, засталася некалькі вольных гадзін да адпраўлення цягніка. Вырасшы пашпакараваць трохі ды паглядзець на Баранавічы больш уважліва, бо аказаўся тут упершыню.

Першае месца, куды я выправіўся, — гэта, натуральна, вядомы музей Баранавіцкага аддзялення чыгункі (тым больш, што

У музеі Баранавіцкага аддзялення Беларускай чыгункі.

сёлета святкуюцца 150-годдзе Беларускай чыгункі). Прыемныя супрацоўніцы музея прачыталі мне цэлую лекцыю аб гісторыі Беларускай чыгункі і нават ні рубля за гэта не ўзялі — наведванне бясплатнае. Між тым, музей вельмі цікавы, асабліва тая яго частка, якая знаходзіцца пад адкрытым небам. Там выставлены розныя цягнікі, вагоны, дрызіны і іншыя экспанаты, якія хоць нейкім чынам маюць дачыненне да чыгункі. З музея нават сыходзіць не хацелася — так прыязна да мяне паставіліся экскурсаводы. Аднак праз пяць хвілін я даведаўся, што ўсе жыхары Баранавічаў аднолькава ветлівыя. На аўтобусным прыпынку мне не толькі расказалі, як даяхад да цэнтара горада, але і амаль што асабіста туды правялі. Адна жанчына ў аўтобусе нават прадала мне квіток, каб я не ішоў праз увесь салон да кіроўцы.

Выйшаў на галоўнай плошчы і пачаў свой невялікі шпацыр. Рух такі, як на праспекце ў сталіцы. Шмат розных крам. Аднак самае цікавае, што з іх толькі некалькі прадуктовых, а астатнія — з абуткам,

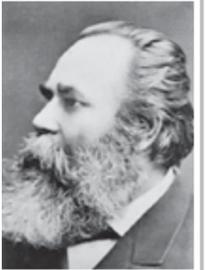
мэбляю, камп'ютарнай тэхнічай і гэтак далей. Але больш за ўсё — ювелірныя крам. Мне гэта некалькі здзівіла: такой канцэнтрацыі ювелірных крам я не сустракаў нават у Мінску. Відачы, баранавіцкія мужчыны вельмі любяць свая жонка і часта купляюць ім розныя ўпрыгажэнні). Вучыцеся, мілчане!

Яшчэ я заўважыў, што на маім шляху не патрапілася ніводнай кавярні. Адшукаць адну атрымалася толькі недалёка ад кінастадыёна — зашоў. Пагартаў меню — і тут было самае вялікае маё здзіўленне: усе стравы запісаны па-рускі і па-англійску. Няхай ужо там няма Беларускай (гэта асобная размова), але англійскай і ў сталіцы, бывае, не адшукаць. А Мінск, між іншым, хутка наведвае шмат замежных турыстаў і ёсць яны абавязкова дзесьці будуць. Таму, як кажуць, «рэспект» Баранавічам, а Мінску — браць прыклад. Але не ва ўсім. Давалася мне пабываць і ў месцы агульнага карыстання на вакзале. За што там «здзіраюць» 1500 рублёў — для мяне загадка. Сэрвіс, мякка кажучы, на ўзроўні савецкага часу. Да таго ж яшчэ і з вельзарнымі вокнамі, што выходзяць на двор. Плата, напэўна, за відэаішча...

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ. Фота аўтара. г. Баранавічы

Даты Падазеі Людзі

1831 год — нарадзіўся (вёска Селішча, зараз Карэліцкі раён) Вінцэс Каратынскі, беларускі паэт і публіцыст. За кароткі час самавукам атрымаў выдатную адукацыю. Апроч Беларускай і польскай, валодаў рускай, чэшскай, французскай і нямецкай мовамі, а таксама лаціну. Працаваў сакратаром у вядомага паэта Уладзіслава Сыракомлі. У 1862 годзе падарожнічаў па Беларусі з паэтам М. Лясковым. Літаратурную дзейнасць пачаў у 1856 годзе. З 1866-га жыў у Варшаве. Супрацоўнічаў у віленскіх і варшаўскіх перыядычных выданнях, друкаваў і іх артыкулы пра Беларусь. Аўтар зборніка паэзіі «Чым хата багата, тым рада» (па-польску, 1857), пэзмы «Таміла». В. Каратынскаму прыпісваюць таксама ананімныя антыцарскія творы «Гутарка старога дзеда» і «Гутарка суседзяў». З Беларускамоўных твораў захаваліся вершы «Уставайма, братцы, за дзела, за дзела», «Далі бог-то, Арцём...», «Туга на чужой старане». Пакінуў біяграфічны нататкі пра А. Міцкевіча, гісторыка-краязнаўчыя артыкулы пра Навагрудка і Навагрудчыну. Памёр у 1891 годзе.

1914 год — праз два тыдні пасля пачатку Першай сусветнай вайны ў Еўропе адкрыўся Панамскі канал, аддзяліўшы Паўночную Амерыку ад Паўднёвай. План канала распрацавалі французцы яшчэ ў 1879 годзе, ужо пачалі пракладаць, але ў 1904 годзе права на пабудову канала набыла амерыканская кампанія. Канал вельмі складаны: складаецца з шэрагу двухбаквых шлюзаў і штучных азёр, усе судны праходзяць канал на знешняй цязе — працуюць 6 лакаматываў па зучбыстым шляху на сценках шлюзавых камер. Даўжыня Панамскага канала — 81 кіламетр, праводка судна па ім займае ад 24 да 30 гадзін. Але галоўнае — ён на 12 з лішнім тысяч кіламетраў скараціў шлях паміж Атлантычным і Ціхім акіянамі.

1962 год — нарадзіўся (вёска Стайка Магілёўскага раёна) Сяргей Аляксандравіч Балашэнка, беларускі юрыст, доктар юрыдычных навук (2001). Аўтар навуковых прац па праблемах кіравання і аховы навакольнага асяроддзя, экалагічнага заканадаўства і агульнай тэорыі экалагічнага права.

Было сказана

Мікола Гусоўскі (1470—1533), паэт, гуманіст, асветнік:
«Кожны народ не без роду і племі і мае летапіс свой і гісторыі след на старонках».

СЁННЯ

Месяц
Маладзік 17 жніўня.
Месяц у сузор'і Льва.

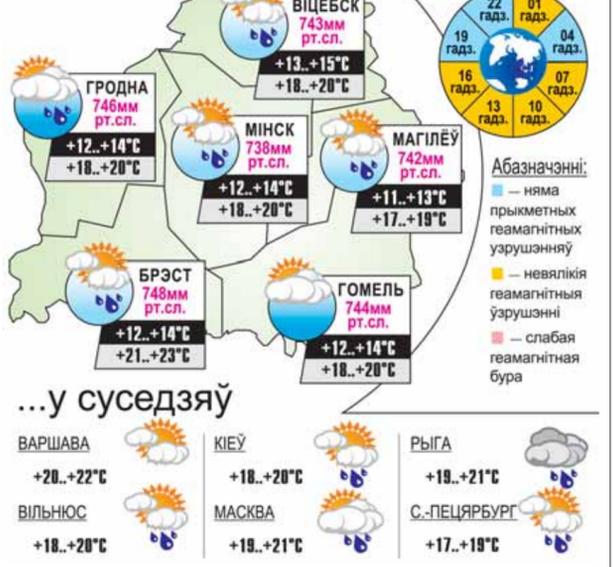
Імяніны
Пр. Васіля, Нікадзіма, Платона, Сцяпана.
К. УНЕБАЎЗЯЦЕ НАЙСВЯЦЕЙШАЙ МАРЫІ ПАННЫ, Сцяпана.

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дзя
Мінск	5.48	20.38	14.50
Віцебск	5.34	20.32	14.58
Магілёў	5.38	20.29	14.51
Гомель	5.40	20.20	14.40
Брэст	6.04	20.53	14.49
Брэст	6.09	20.49	14.40

Фота Анатона КЮШЧУКА

ЗАЎТРА

Інфарм-укол

ПАСПРАБАВАЦЬ АДБЕЛЬВАННЕ

Існуюць розныя метады адбелвання зубоў. Метад «хатняга» адбелвання — адзін з найбольш эфектыўных у стаматалогіі за апошнія дзесяць гадоў.

— Мы паставілі яго на патак два гады таму, — кажа загадчыца платнага аддзялення 4-й гарадской клінічнай стаматалагічнай паліклінікі г. Мінска Алена ВЯЧЭСРСКАЯ. — Пад злепак зубоў вырабляем індывідуальную капу — пласціну, якая запўняецца гелем для адбелвання і шчыльна ахоплівае зубы з усіх бакоў. Згодна з рэкамендацыяй стаматолога, капа надзяваецца на зубы на некалькі гадзін або на ўсю ноч.

Прагноз залежыць ад індывідуальных асаблівасцяў зубоў пацыента, гігіены поласці рота, характару харчавання і іншых фактараў. Паводле сучасных звестак, амаль у 100 працэнтах выпадкаў пры павярхоўным і ў больш як 80 працэнтах пры глыбокім фарбаванні можна дабіцца поспеху.

Рэчыца для адбелвання — гэта, як правіла, гелі, які змяшчае 10-15 працэнтаў перакісу карбаміду, смакавыя дабаўкі, вадзі, гліцэрын. Даследаванні змалі адбеленыя зубоў пад мікраскопам паказваюць, што такая сумесь не зніжае трываласці і не змяняе мінеральную структуру эмаляі. Найбольш часты побочны эфект — павышэнне адчувальнасці да тэмпературных паказчыкаў. Яна праходзіць са спыненнем адбелвання. Для барацьбы з гэтай непрыемнасцю выкарыстоўваюцца спецыяльныя пасты і гелі, змяняюцца рожым працэдураў.

Перш чым прапанаваць гэту паслугу, мы добра вывучылі тэхналогію і магчымыя варыянты ў розных пацыентаў, удакладняе Алена Вячэрская. На жаль, многія не ведаюць аб метадах адбелвання, проціпаказаннях, побочных эфектах, магчымых прагнозах і гарантыях і таму могуць прад'яўляць завышаныя патрабаванні да выніку. Быў распрацаваны і камплект дакументаў для правядзення «хатняга» адбелвання зубоў. Ён уключае стаматалагічную амбулаторную карту, дзёнік адбелвання, інструкцыю па прымяненні кап, укладшчык у амбулаторную карту, дзе ўказваюцца звесткі аб проціпаказаннях, устойлівасці выніку, ступені адбелвання, побочных эфектах, плюс анкета пацыента, дзе ўдакладняюцца стан здароўя, рацыён харчавання, наяўнасць шкодных звычак і інш.

ШЧОТКА, ПАСТА, НІТКА

У велізарным пераліку хвароб можна назваць не шмат такіх, на якія абавязкова перахварэе абсалютная большасць людзей. Сярод іх — стаматалагічныя.

Хвароба перыядонту (захарванне дзясны) — зубны налёт з часам пачынае разраджацца дзясны, ад чаго яны прыпухаюць і криваюцца. Пры адсутнасці лячэння гэта можа прывесці да страты зубоў і стаць прычынай іншых сур'ёзных хвароб.

Карыс — самае распаўсюджанае захарванне зубоў. Падчас ужывання ежы, багатай на крухмал і цукор, бактэрыі зубнога налёту выдзяляюць кіслату, якая шкодзіць зубам. Назапашанне аstatкаў ежы і мікраарганізмы на зубам, дрэнная гігіена ротавай поласці адгрываюць значную ролю ў развіцці карыснага працэсу.

Самым простым і даступным метадам выдалення зубнога налёту і абароны ад карысы з'яўляецца догляд поласці рота, своєчасовая і правільная чыстка зубоў, кажа загадчыца аддзела стаматалогіі 23-й гарадской дзіцячай паліклінікі г. Мінска Ірына ГРЫБОУСКАЯ. Зубы неабходна чысціць 2-3 хвіліны двойчы ў дзень. Звычайна выкарыстоўваюць шотку сярэдняй жорсткасці і зубную пасту ў залежнасці ад наяўнасці тых ці іншых праблем. Шоткай вычышчаюць як зубы, так і язык, пасля чаго не добра прамываюць і захоўваюць у адкрытай шклянцы шчэцінам уверх. Недастаткі для шоткі ўключаюць пажыўны ачышчаюцца спецыяльнымі зубнымі ніткамі.

АКРАМА ТАГО, ДАРОСЛЫЯ І ДЗЕЦЬ ПАВІННЫ ПРЫТРЫМЛІВАЦА НАСТУПНЫХ ПРАВІЛАЎ:

1. Менш і радзей ужываць прадукты, якія змяшчаюць цукор.
2. Харчоны рацыён павінен быць разнастайным і ўключаць малочныя прадукты, гародніну, фрукты, а таксама фтарыраваную соль.
3. Пасля кожнага прыёму ежы неабходна пааласкаць рот вадой.
4. Жуйкі можна выкарыстоўваць адразу пасля ежы, не больш за 10 хвілін.

Святлана БАРЫСЕНКА

Дзёнік Алімпіады-2012, фота 4	Сплюснуты квадрат	Чэмпіён Алімпіады-2012, фота 5	Чэмпіён Алімпіады-2012, фота 3	Стыль Мінугала	Крык шум, беспарадак
Малыцца пляча	Арна з часткай наліткавай выгатай	Музычны пад	Залёнае пакрыўва зямлі	Пачынаецца з першага кроку	Спавіненне карыснай і школьнай ежы
Гуталін	Літаратурны жанр	Форма існавання матэрыі	Пашыненне ротавай поласці	Украінскі струнный інструмент	Радавая абшчына, род
Напружаньне	Страва з вараных круп	Экзатычны плад	Усталяваная мера	Выгляд	Украінскі струнный інструмент
Насекомка	Даглядчык	"Прышчэлка" карыя	Буйная марская рыба	Верхняя частка калены	Дамок жука
Сладкая аршкава маса	Задня-кальцевае суар'е	Рэка на Філіпінах	Від шпюкі	Буйны прыток Волгі	Тарэ для запалак
Чэмпіён Алімпіады-2012, фота 2	Радыёма Адыся	Частва чэмпіянату	Загон для авіячак	Паказанне зважвання	Від шпюкі
Гарнінэсць забор	Водная расліна	Вулкан на Філіпінах	Від шпюкі	Буйны прыток Волгі	Від шпюкі
Парта	Водны патак	Чэмпіён Алімпіады-2012, фота 1			

ПРАВЕПЦЕ, КАЛІ ПАСКА, АДКАЗЫ

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Галоўны рэдактар **КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалайвіч**.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: У. ЗДАНОВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), Н. КАРПЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, Л. ПАХАМЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), С. ПРТАС (намеснік галоўнага рэдактара), Н. РАСОЛЬКА, Л. РЫЖАНКОВА (першы намеснік галоўнага рэдактара), Л. СІВДРЫЦКАЯ, В. ЦЕЛЮШКА, Л. ЦІШОШКА.

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмны — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: лісьмаў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 36, 287 18 51, юрыдычная — 287 19 68, скартарыята — 292 05 82, адказных за выпуск дадаткаў: «Чырвоныя змена» — 292 44 12; «Мясцовае самакіраванне» — 292 21 03, уласных карэспандэнтаў у Брэсце: 20 37 98, Віцебску: 43 23 74, Гродне: 43 25 29, Гомелі: 40 91 92, Баранавічах: 47 71 94, Магілёве: 32 74 31; бухгалтэрыі: 287 18 81.

<http://www.zviazda.by>; ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, РЭКЛАМЫ e-mail: rek@zviazda.minsk.by

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаванням рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрававаныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрукавана ў Рэспубліканскім унітарным прапраемстве «Вядавецтва Беларускай Дом друку». ЛД № 02330/0494179 ад 03.04.2009.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 250 разоў на год.

Тыраж 27.631. Індэкс 63850. Зак. № 3701.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Н 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нумар падпісаны ў 19.30 14 жніўня 2012 года.